

14 OBSERVANT

ONDERWIJSBEGROTING WORDT DOORGELICHT

Minister Ritzen van onderwijs en wetenschappen heeft maandag een taakgroep ingesteld die de begroting van zijn departement gaat doorlichten. Op die manier hoopt de bewindsman meer inzicht te krijgen in de risico's voor herhaalde budgetoverschrijdingen. De taakgroep staat onder leiding van dr. H. de Groot, die als wetenschappelijk onderzoeker verbonden is aan de vakgroep openbare financiën van de Erasmus Universiteit te Rotterdam. Dat is dezelfde vakgroep waaraan Ritzen voor zijn installatie als minister werkzaam was als hoogleraar. Drs. R. Goudriaan - eveneens medewerker van de hoogleraar Ritzen - maakt eveneens deel uit van de taakgroep. Hij publiceerde onlangs een vergelijkende studie naar de overheidsuitgaven per student in enkele Westeuropese landen.

De taakgroep zal een analyse maken van de begroting van onderwijs en wetenschappen om inzicht te krijgen in aard en omvang van de risico's voor nieuwe overschrijdingen. Daartoe zal de grondslag van een aantal begrotingsartikelen worden geïnventariseerd en zullen ook de ramingen worden nagelopen van aantallen leerlingen/studenten, onderwijspersoneel, de jaarlijkse personeelslasten en materiële kosten. De taakgroep zal verder het proces van begrotingsopstelling en -uitvoering doorlichten met het oog op de beheersbaarheid van de begroting. Daaruit moeten aanbevelingen resulteren voor verbetering van de

beheersbaarheid van de onderwijsbegroting. Projectleider De Groot zal elke veertien dagen rechtstreeks aan de minister rapporteren.

Ritzen wil met de benoeming van de taakgroep laten zien dat het hem nog steeds ernst is met de kritiek die hij voor zijn installatie in het kabinet heeft geuit op de onderwijsbegroting. Begin oktober zei Ritzen in een interview met Veronica Nieuwsradio dat er ondanks de uitgavenverhoging op de onderwijsbegroting 1990 nog steeds een 'gat' zou zitten van 1,5 miljard gulden. De nieuwe minister van onderwijs zou daarom met dezelfde problemen te kampen krijgen

als ambtsvoorganger Deetman. Verder zei Ritzen dat de onderwijsbegroting 'het papier niet waard is waar zij op gedrukt is'.

Deze uitspraken waren voor het VVD-Kamerlid J. Franssen aanleiding om op 12 oktober vragen te stellen aan de toenmalige minister van onderwijs Braks. Deze wees de beweringen van Ritzen toen krachtig van de hand en noemde de ramingen van het departement 'adequaat', terwijl voor eventuele risico's wel degelijk voorzieningen waren getroffen. Twee weken geleden nam Franssen de kans waar om zijn vraag opnieuw te stellen, nadat bleek dat Ritzen zelf de nieuwe minister op onderwijs was geworden. Of Ritzen het eens was met het antwoord van zijn ambtsvoorganger?

Afgelopen vrijdag gaf Ritzen antwoord op deze plaagstoot van de VVD. Hij zei -zonder zijn nieuwe collega Braks al te zeer af te vallen- dat hij bij zijn eerdere bewering blijft. 'In de beantwoording is weergegeven dat in het merendeel van de bekostigingsregelingen op onderwijsterrein sprake is van een groot aantal onzekere factoren. In het bedoelde interview is op die risico's gewezen. Ik acht het, mede met het oog op die risico's, een belangrijke opdracht de voorspelbaarheid en de nauwkeurigheid van de onderwijsramingen te verhogen.' Waarvan acte.

Jos Dohmen/HOP

Informatie- en opinieblad van de
Rijksuniversiteit Limburg.
Redactie-adres: Postbus 616,
6200 MD Maastricht. Tel. 043-887174

Tiende jaargang, nummer 14, 30 november 1989

Inhoud

Pagina 5

Aids

Ernstig zieke mensen kunnen op beduidend minder sympathie rekenen, wanneer ze zelf schuld dragen. Aids na vrijen zonder condoom wordt iemand zwaarder aangerekend dan Aids na vrijen met lekkend condoom. Aids-patiënten krijgen wel weer méér hulp aangeboden dan syfilis-patiënten, omdat ze óók heel zielig worden gevonden. Onze opvattingen over schuld en boete blijken diep geworteld, zo heeft de vakgroep Gezondheidsvoorlichting -en opvoeding ontdekt.

Pagina 7

Lichaam en geest

Het onderscheid tussen lichamelijke en geestelijke klachten is weinig zinvol in de omgang met chronische psychiatrische patiënten, betoogd psychiater Adriaan Honig in zijn proefschrift. Rugpijn als gevolg van een verwaarloosde hernia kan een depressie niet veroorzaken, maar wel opnieuw doen opflakkeren. De hulpverlener moet veel alerter reageren op de letterlijke betekenis van lichamelijke kwalen en niet eenzijdig naar symbolische verklaringen zoeken: Mind the Body!

Pagina 9

Emmer of zoeklicht

Een van de beroemdste discussies in de wetenschapsfilosofie gaat over de vraag hoe wij aan onze kennis komen. Krijgen wij bij onze geboorte een emmer op ons hoofd waarin we alle informatie die op ons afkomt kunnen verzamelen of bezitten we dankzij onze voorvaders een vermogen om informatie te selecteren? De vraag wordt niet alleen in de filosofie gesteld, maar ook in de biologie in de bekende nature-nurture discussie. Harry Smit schreef over de tegenstelling een boeiend proefschrift

Pagina 16

Een onderwijsminister op school

De nieuwe onderwijsminister Jo Ritzen werd geboren in Heerlen en bracht daar zijn jeugd door totdat hij naar Delft ging om natuurkunde te studeren. Wat bracht die magere jongen van zijn schooljaren terecht?

College wil milieu-instituut desnoods zelf betalen

Mocht de provincie geen PNL-subsidie ter beschikking stellen van het milieugezondheidskundig onderzoeksinstituut ECEHS, dan zal het college van bestuur alles in het werk stellen om binnen de universiteit financiering te vinden. Het instituut heeft "grote prioriteit", zozeer dat andere activiteiten er eventueel tijdelijk voor zouden moeten wijken, verklaarde collegelid dr. Karl Dittrich in de universiteitsraad.

Een en ander is wel afhankelijk van de vraag of de minister van onderwijs goedkeuring verleent voor de nieuwe studierichting milieugezondheidskunde, waar het ECEHS de onderzoekspoot van zal vormen. Onzekerheid over die goedkeuring was voor de provincie een van de redenen om het besluit om het gevraagde PNL-geld (2,12 miljoen) te verstrekken, aan te houden. Ook de aanvraag voor het accountancy-instituut MARC is zoals bekend aangehouden, volgens Dittrich vooral omdat het, na de ernstige kritiek van de vakgroep bedrijfseconomie op het oorspronkelijke plan, een "twistpunt" binnen de instelling is geworden. Wel goedkeuring is verleend voor een onderzoeksprogramma op het terrein van biomaterialen.

De besluitvorming over het ECEHS en het MARC is mede uitgesteld omdat andere aanvragen van buiten de universiteit op het laatste moment voorgingen, zo vertelde Dittrich. Voor het ECEHS en het MARC is de hoop nu gevestigd op het geld van de definitief laatste PNL-ronde, die van 1990.

De houding van het college jegens het milieugezondheidskundig instituut ver-

schilt overigens nogal van die jegens het MARC. Dat blijkt uit de reactie van het college op de brief die hij begin november ontving van de voorzitter van de vakgroep bedrijfseconomie, waar de initiatiefnemers van MARC toe behoren. In die brief werd (na het uitlekken van de grote bezwaren van het vakgroepsbestuur tegen MARC) op nogal cryptische wijze steun betuigd aan "het initiatief" van de betrokken hoogleraren: "Het is een groot goed om in Maastricht een onderzoeksinstituut te hebben op het terrein van de Accountancy", schreef vakgroepsvoorzitter prof. Wolff; voor "een soepele opstart" had men nog "enkele adviezen" meegegeven.

Bekend is echter dat de vakgroep ook in een tweede vergadering volstrekt niet tot steun aan MARC in zijn oorspronkelijke opzet heeft besloten. De "adviezen" zijn dan ook veeleer amendementen. Om die reden spreekt men zich dan ook, in zorgvuldig gekozen bewoordingen en zonder de waarheid geweld aan te doen, uit voor "het initiatief", niet voor het concrete plan. En de vakgroep juicht inderdaad een onderzoeksinstituut op dit terrein toe, maar niet noodzakelijkerwijs in

de vorm en in het beoogde tempo van het MARC.

Wat echter vooral opviel in de brief was het contrast tussen de verbale steunbetuiging en de onwil om facultaire middelen aan MARC te besteden. Die moeten maar van het college komen, was de overvulde suggestie. Verschillende U-raadsleden concludeerden dat dit een dubbelhartige houding leek. Dittrich onthield zich op dit punt van commentaar, maar liet wel weten zich nogal verbaasd te hebben over de brief. De vakgroep slaat een station over door meteen bij het college aan te kloppen; zij kan zich beter eerst tot de faculteit wenden voor financiering, verklaarde hij. Mochten er tekorten zijn, dan valt eventueel te overwegen of MARC instellingsmiddelen zou kunnen krijgen, bijvoorbeeld in het kader van het profileringsfonds. MARC zou dan gewoon moeten meedingen met andere projecten die daarvoor in aanmerking willen komen.

Wammes Bos

Wist U dat U voor het bedrukken van Kerstkaarten terecht kunt bij de afd. Reprografie, Tongersestraat 53.

Er is een grote collectie kaarten aanwezig. Ook privé kan er gebruikt gemaakt worden van deze mogelijkheid.

Voor meer informatie kunt U zich wenden tot de afd. Reprografie tel. 043 - 888325 - 888337.

De RL-Rugzakken zijn er weer !!!

Ze zijn te koop bij de Boekenverkoopwinkel, Lenculenstraat 26 voor de prijs van f 19,50.

WAAROM AAN HET TOEVAL OVERLATEN?

HET GROOTSTE DEEL van onze ingeschrevenen vindt binnen het jaar een levenspartner.

Zoekt U een partner voor een duurzame man/vrouw relatie, bel dan vrijblijvend:

045-726539 (mevr. Luchtman) of
077-825386 (hoofdkantoor)

Of vraag de GRATIS BROCHURE aan: Stichting Mens en Relatie, Postbus 5050, 6041 GB Heerlen.

Stichting Mens en Relatie is erkend RvT, met garantiefonds

pro civibus
verzekert academici

**STRAKS OP
EEN HOUTJE
BIJTEN?**

sluit nú een goede
pensioenverzekering

Amsterdam 020 - 73 61 11
Stadhouderskade 140

Groningen 050 - 1841 14
Spilsluizen NZ 11

paarltes

Paarltes alleen schriftelijk inleveren bij de redactie. Niet-commerciële Paarltes zijn gratis voor studenten en medewerkers. In alle andere gevallen bedraagt de prijs f 2,50 per regel (32 lettertekens).

Dames Cumbonadea, dat was weer een geweldige stunt! En dat zonder te wisselen! "Si existimas te meliorem esse, erras" is maar weer eens bewezen!!

Heerenhuis Adrianus Maastricht: voor al uw doormeerbeurten. Gespreide betaling wordt toegejuicht.

Ik wil niet roddelen, maar ik vind die fam. Wouters toch zo'n walgelijk stel!

Het gaat slecht met FC Brugge. Stubi heeft zelfs zijn vestje al beleend bij de missiewinkel. Ritz.

Wegens aanschaf inbouwapparatuur te koop: Philips wasautomaat, bovenlader type AWB 119 PH, (94x40x60) (hxbxd), in perfecte staat. Nieuwprijs 1.399, nu 399,-. Tel 043-434722 (na werktijd).

Al bekomen van de kater en de schrik? Proficiat Lagakari-bestuur '90. De jonkvrouw, Tjepmiep, Kassiere, Publieke dame, Activist en Bestuursmacho '90.

604.800 seconds before start. I'm counting down. La (ex) Presidente.

Gevraagd: zwarte gaskachel, grote capaciteit met thermostaat, en sneeuwkettingen 135x13. Tel. 043-438339.

T.k. VW Golf diesel, 11 jr. oud, i.g.s. P.n.o.t.k. Tel. (na 19.00 u) 043-255816.

T.k. neurologisch oefenboek: Oosterhuis. Harrison; Internal Medicine. Mieke Cornips (043-219026).

Hoera... Op 5-12 wordt Vincent een jaartje ouder. Ook wijzer?! Eva + Annemiek.

100,- beloning voor diegene die ons per jan.-febr. aan woonruimte helpt, zelfstandig of in een studentenhuus. Tel. 043-633198. Suzanne en Mango.

Stelling van de fDR: 1e jrs. stud. die niet actief en regelmatig studeren halen hun bloktoets niet. Conclusie van de 1e jrs.: doet U dit wel, dan haalt U uw bloktoets ook niet! De slachtoffers.

Van beide Sotten wordt verwacht, dat hun moeder 'n serenade wordt gebracht. Dit 13 september in de nacht op Lenculenstraat nummer acht. Pisimopsantee!

Koelkast te koop: 55,-, zelf afhalen (Simpelveld), 75,- (gebracht). In goede staat. Tel. 045-440171.

T.k. gevr.: koelkast (tafelmodel) en archiefkast (hangmappensysteem). Els: 043-212828.

Twee verrijdbare bruinleren stu(deca)denten fauteuils: 75,- in één koop. Tel: 254723 (Marc).

Aarontje zoekt kamertje 3.5-4 m in Maastricht. Max. 350,-. Tel. 477418.

T.k.: 1 pers.bed + 1 pers. onderschuifbed + 2 matrassen, heel handig; weinig ruimte: 75,-. Tel: 617064: 21-23.00 uur.

Het spreekuur rechtspositie is voor HBO/WO-studenten die vragen over of problemen met de harmonisatiewet, studiefinanciering, examenreglementen enz. Spreekuur iedere di, wo en do: 11.30-13.30 uur, NSEM-kamer, Lenculenstraat 26. Tel. 043-887142.

NSEM-werkgroep Onderwijs zoekt inventieve, creatieve en kritische nieuwe leden. Voldoe je aan deze eisen en wil je actief worden? Neem dan even contact op met Simone! Tel. 043-211400.

De nieuwe uitgave van het poenboek 1989/1990, de gids over studiefinanciering, is

uit. Verkrijgbaar in de NSEM-kamer. Ieder dag van 11.30-13.30 uur. Kosten: 7,50 voor niet-leden en 5,- voor leden.

Studentenvakbond NSEM organiseert: inzamelingsactie voor de studentenvakbond van EL-SALVADOR t.b.v. ondersteuning van lokale activiteiten. Stort je bijdrage op rekening 3843114, t.n.v. NSEM of leeg je portemonnee in één van de groene verkiezingsbussen op de locaties: Randwijck, Jezuiten klooster, Nieuwenhof en Oud Gouvernement.

Kinderski's (Rossignol) 100 cm 25,-. Sneeuwkettingen 35,-, Kettcar skelter 49,-, rollerskates (mt 37) 15,-. tel. 614601.

T.k. Datsun Cherry, bj. 1980. APK tot okt. 1990. Rijdt prima. Prijs 800,-. Tel. 043-618157.

T.k. gevr. t.v. of monitor (liefst kleur), geschikt voor de C64. Tel. 043-471284 tussen 18-19 uur.

T.k.aangeboden: een blauwe skibroek, mt 38, 25,-; skischoenen, Nordica, mt 40, kleur grijs, 75,-. Tel. 838, TS53: C. Schreuder.

Op 12 januari gaan we met z'n allen back to the 80's. Feest in de Dominicanerkerk.

Gonzo gaat ons een uitnodiging geven en wij zorgen dat we op tijd aanwezig zullen zijn: 23.55 u. Groetjes fam. Wouters.

Filmclub GGK organiseert i.s.m. Lumière, Bogaardenstr. 40B, de film "de rijdende psychiater", 20.00 uur. Inlichtingen: 88157.

ALV Saurus, 7 dec. a.s., 20.00 uur. Kantine MWC. De Sint blijft er 2 dagen langer voor in Nederland.

T.k.: IBM PC/convertible (draagbare p.c.), 2 x 3,5" diskette drive, beeldscherm adapter + beeldscherm, seriële/printer poort, handleiding. Prijs 1200,-. Tel. 04192-17174. Na 19.00 u. bellen.

Aangeb: ruim volledig gemeub. 1 of 2 pers.appartement in M'trict met eigen keuken, badkamer, vanaf 1-1 t/m 31-7-1990. Tel. 616359.

T.k.: eenmaal gebruikte wandelwagen merk Combi, wit met grijs gestreepte stoffering, incl. voetenzak, mandje, wagnnet, regenhoes. tel 's ochtends 7288.

Een in zeer goede staat verkerende Citroen BX 14RE. Bj. nov. '85. Prijs: 11.000. Inl. tot 17 uur 043-862966, na 17 uur: 04409-1008.

Te koop gevraagd: telefoontikker. Tel. 616875.

i Hola! i Eres tu un(a) Espanol(a) que quiere conversar conmigo en espanol? Si quieres, te enseno a ti holandés. Llámame: (043)-216946. Ca. 19.00 uur. Frank.

Eerstejaarspartijtje van Circumflex, 14 dec. op de boot.

Do the Titanic with us! 14 dec.

T.k. vaatwasmachine (inbouw): Siemens, 4-pits gasfornuis (inbouw): Atag. Tel. 04406-40289.

Gezocht: een "oud"-model stropdas van de RL. Tegen vergoeding. tel. 478479 (marc).

Frank. De Klein Woud theorie: Het vrouwtje zit liever achter de Libelle te breien. D.R.S. Vooroordeel.

T.k.: complete editie ned. wetgeving Schuurmann & Jordens in; div. boeken staats- en bestuursrecht. Prijs n.o.t.k. Lenculenstr. 19A, M'trict.

T.k. Hobo 2000,-. Tel. 633444, tst. 2146 (vragen naar Roger).

Blank eigen t.v.kast, bijzettafeltjes en salontafel: 650,-. Donkerbruine Manou draaistoel met kussen 65,-. Inl.: 888398/433619.

We wish you a merry Minx-feest. Maaspaviljoen 21 dec.

Op do 30 nov. zullen Sint Jos + Piet Jelle jullie warm onthalen.

Haal je feestkleding uit de mottenballen. Gala 13 januari in het Maaspaviljoen.

KUNSTUITLEEN Elke donderdag van 17-20 uur of na tel. afspraak. Atelier Fransz Witte. Volderstraat 55. Meerssen 043-643435.

Drie maanden America!!! 9 weken werken in zomerkamp + 1 tot 6 weken vrij rondreizen. Incl. retourvlucht, visum, verzekering, zakgeld (\$150-\$450). Kosten 400,-. Eisen 18-35 jaar, engels spreken, beschikbaar juni t/m aug./sept. Info: T.A. Camp America, tel. 04780-88074. Postbus 107, 5800 AC Venray.

Voor kleine of grote kamerverhuizingen bellen naar 04409-2324. Kosten 62,50 in Maastricht of omgeving.

Voor en door studenten; Sociëteit Xaviera voor alle feesten (50-150 pers.). Tel. 211400, Michiel.

Te huur voor kortere of langere termijn onze vakantiebungalow in Zuid-Limburg. Prachtig geheel vrij gelegen, voorzien van alle comfort. Inl. 01711-11577. (Inl. tussem 10.00-11.00 uur 's ochtends.

Te huur aangeboden: Ruime gezinswoning in De Heeg met tuin op zuiden en garage. Huur f 900,- p.m. Kostenloze overname plavuizen etc. Tel. 617735.

OBSERVANT

Informatie- en opinieblad van de Rijksuniversiteit Limburg, uitgave van de Stichting Observant. Verschijnt wekelijks.

Redactieadres
Bouillonstraat 3 (kamer 0.006)
Postbus 616
6200 MD Maastricht
telefoon: 043-887174

Stichtingsbestuur
Wim Hermens (voorzitter)
Kees Schröder (penningmeester)
Erik de Graaff (secretaris)
Ton Hamelers (redactieafgevaardigde)
Geertjan Tangelder
Ad van Iterson

Redactie
Jacques Herraets
Wammes Bos
Emely Nobis

Redactieleden/medewerkers
Marc Bonten
Bart Brouwers
Lucia Geurts
Ton Hamelers
Evelyn de Leeuw

Redactie-assistente
Marlies In de Braekt

Foto's
Franco Gori

Tekeningen
John Prop
Raph de Haas

Druk
Eldee Offset Heerlen

Advertenties
Tarieven en reserveringen bij de redactie, telefoon 043-887174.

Mededelingen
Mededelingen voor de Bulletin-pagina's doorgeven aan Noortje van Putte, dienst Voorlichting. Telefoon: (88)7171.

Abonnementen
Leden van de universitaire gemeenschap ontvangen het blad gratis. Afgestudeerden en andere belangstellenden kunnen zich abonneren voor f 35,00 per jaar.

Hoger Onderwijs Persburo
Observant maakt deel uit van het landelijk samenwerkingsverband Hoger Onderwijs Persburo (HOP), samen met Ad Valvas (Vrije Universiteit), Folia (Universiteit van Amsterdam), Mare (Leiden), Unifers (Tilburg), Delta (Delft), KU-Nieuws (Nijmegen), Universiteitsblad Utrecht, Universiteitsblad Twente, Universiteitskrant Groningen en Cursor (Eindhoven).

HOP-correspondent: Jos Dohmen.

College en faculteit vragen bij ministerie twee ton per jaar ter overbrugging

GEEN KROONBEROEP VOOR LERARENOPLEIDING

De universiteit stelt geen kroonberoep in tegen het besluit van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen om de bekostiging van de eerstegraads lerarenopleiding (EGLO) per één januari 1990 te beëindigen. De universiteitsraad heeft vorige week donderdag geconcludeerd dat er onvoldoende juridische basis is voor zo'n beroep bij de Raad van State.

De raadsvergadering vond plaats op de avond van de laatste dag (23 november) dat de universiteit tegen het besluit van het departement in beroep kon gaan. Om de raad niet voor een voldongen feit te plaatsen, was met het college van bestuur afgesproken dat een eventueel positief besluit over een kroonberoep tot middernacht aan de Raad van State kon worden gemeld, bijvoorbeeld middels een faxbericht. De universiteitsraad heeft echter het advies van het college en de commissie Algemene en Personele Zaken gevolgd om niet in beroep te gaan. Al in mei '85 heeft het ministerie met het college afgesproken dat de bekostiging van de experimentele lerarenopleiding kon worden stopgezet bij een eventuele verandering in de eisen voor benoeming van HBO-docenten. In '87 heeft het ministerie inderdaad een wetsvoorstel ingediend dat voorziet in een versoepeling van die benoembaarheidseisen. Het beëindigen van de subsidie aan de EGLO is hiervan het logische gevolg, zo luidt de redenering. Het college vreest dat instellen van een Kroonberoep door het departement wordt beschouwd als een schending van de in '85 gemaakte afspraken, wat negatieve gevolgen zou kunnen hebben voor de opstelling van het departement naar de RL.

Er wordt inmiddels een serieuze poging ondernomen om de EGLO in een alternatieve vorm te laten voortbestaan. College en faculteitsbestuur hebben twee weken geleden op het departement in Zoetermeer gepleit voor een overbruggingsfinanciering van twee ton in zowel 1990 als 1991. Uitsluitel hierover wordt op vijftien december verwacht. Wan-

neer het ministerie de subsidie toekent, willen college en faculteitsbestuur gezondheidswetenschappen dit bedrag aanvullen tot vier ton per jaar door ieder jaarlijks één ton aan de EGLO te geven. Zonder het geld van O&W blijft die steun echter achterwege, omdat het financiële draagvlak voor een afgeslankte EGLO dan sowieso te klein wordt geacht.

Om financieel zelfstandig te kunnen voortbestaan, resten de EGLO ruwweg twee wegen. Het ligt in de eerste plaats voor de hand dat het HBO in de toekomst gaat betalen voor de opleiding van haar docenten. Nu verzorgde de EGLO de didactische scholing in de disciplines diëtetiek, ergotherapie, verpleegkunde, logopedie en fysiotherapie. In de toekomst kunnen daar nog andere disciplines bijkomen.

Als tweede strategie heeft de EGLO haar hoop gevestigd op de politieke ontwikkelingen. In de komende jaren gaat het ministerie van O&W zogenaamde expertise-centra aanwijzen voor de didactische scholing van HBO-docenten. Landelijk gezien is de EGLO het enige instituut dat op dit specifieke terrein expertise heeft opgebouwd. De EGLO maakt daarom veel kans om als één van die expertise-centra te worden gefinancierd.

Het faculteitsbestuur heeft intussen twee 'informateurs' benoemd, prof. dr. W. Wijnen en drs. B. Niessen, die alle initiatieven voor het opzetten van een zichzelf bekostigende EGLO inhoudelijk en financieel moeten toetsen.

Emely Nobis

AZM-voorzitter Verhey krijgt Tanspenning

De voorzitter van het bestuur van het Academisch Ziekenhuis Maastricht, drs. J.B.M. Verhey, krijgt de Tanspenning van de Rijksuniversiteit Limburg. Verhey is onlangs 65 geworden en gaat per 1 december met pensioen.

Hij krijgt de penning vanwege zijn verdiensten voor de academisering van het ziekenhuis en zijn inzet voor de nieuwbouw van het AZM in Randwijck.

De econoom drs. J.B.M. (Jef) Verhey heeft (na een korte carrière in de industrie) een flinke staat van dienst in het landelijke ziekenhuiswezen. Van 1959 tot '70 was hij economisch directeur van het St. Lambertus ziekenhuis in Helmond. Daarna vertrok hij naar Leiden om er directeur algemene zaken te worden van het Academisch Ziekenhuis, een functie die hij vier jaar later verruilde voor die van algemeen directeur en voorzitter van de directie. In 1979 keerde hij terug naar zijn geboortestad Maastricht, waar hij het bestuursvoorzitterschap van het St. Annadalziekenhuis op zich nam, dat in de jaren daarop omgevormd werd tot Academisch Ziekenhuis Maastricht. Naast zijn eigenlijke functie bekleedde Verhey ook tal van nevenfuncties in allerlei commissies en besturen in de gezondheidszorg. Sinds 1974 is hij lid van de gezondheidsraad.

Verhey is de zevende gelukkige die de Tanspenning ontvangt. De dr. J.G.H. Tanspenning bestaat nu ruim tien jaar en wordt wegens "bijzondere verdiensten voor de universiteit" uitgereikt. De eerste keer (1978) was dat aan de naamgever zelf, dr. J.G.H. Tans, na diens aftreden als voorzitter van het college van bestuur, een functie die door hem als eerste werd bekleed. Na Tans werd de penning drie keer aan RL-hoogleraren vergeven (Philipsen '82, Thung '83 en Greep '86), en twee keer aan anderen, al dan niet bestuurders. De eerste was dr. J. van Campen ('84), net als de huidige ontvanger Verhey wegens verdiensten voor de academisering van het ziekenhuis. De tweede was tevens de laatste: mr. R.B. van den Biggelaar, die de penning in 1987 kreeg na tien jaar collegevoorzitter geweest te zijn.

Het besluit om de Tanspenning deze keer aan drs. Verhey te geven is vorige week donderdag tijdens een vertrouwelijke vergadering door de universiteitsraad genomen op voorstel van het college van bestuur. De uitreiking vindt plaats tijdens het officiële afscheid van Ver-

Let op Sinterklaas

Volwassenen, en daar reken ik de lezerskring van dit periodiek maar integraal toe, denken meestal dat de essentie van het Sinterklaasfeest in een variant op Shakespeare te vatten is in "to be (lieve) or not to be (lieve)". Niets is echter minder waar. Het gaat bij dit feest niet om de H. Nicolaas zelf, noch om zijn Piet, noch om de zak. De essentie zou pas blijken als Sint er niet meer zou zijn, een omstandigheid die niet geheel denkbeeldig is. Iemand die immers jaarlijks met roekeloze nonchalance in een gedurig ouder wordende stoomboot van Spanje naar Nederland vaart zal vroeg of laat in de Golf van Biskaje in een vliegende storm zijn einde vinden. En wat rest ons dan nog dan het beeld van iemand in een rode tabberd en een vergulde staf?

Het boek, beminde ongelovigen. De essentie van de Sint Nicolaas traditie schuilt in zijn boek, en deze crux staat geheel los van het feit of men in Sint wenst te geloven of het wel gelooft. Iemand, die in Sint's grote boek vermeld staat kan zelfs de goedheiligman nog overleven: zijn boek zal na die noodlottige stormnacht aanspoelen bij La Baule en ademloos zal men kunnen lezen wie erin genoteerd waren. Velen vanwege hun goede, enkelen vanwege hun euvele daden, maar zeer tot hun ongenoegen zullen ook ontelbaar velen geheel niet vermeld blijken. Het boek van Sinterklaas is voor de mediane Nederlander immers een bereikbare manier om zichzelf te overleven, om in zekere zin onsterfelijk te worden. Maar wat is dat dan toch voor merkwaardig streven in dit ondermaanse? Waarom was, ondanks de krappe capaciteiten van de respectievelijke kunstenaars, Rob van den Biggelaar blij met zijn buste in Bou 3, en Sjeng Tans met zijn schilderijen-voeten-uit in de Feestzaal? Waarom was Drees trots op zijn trekkers, Schmelzer op zijn nacht, en Dekker op zijn plan? Omdat zij zich daarmee enige zekerheid verwierven om ook na hun verscheiden nog voort te leven in de gedachtenis van velen. Kennelijk zijn we vaak niet tevreden met de erkenning van de dag, het salaris na de maand, of de periodiek na een jaar. We streven er klaarblijkelijk toch naar om, als het even kan, iets na te laten waarvoor generaties later nog, liefst met respect, kan worden gesproken.

Maar als die doelstelling geformuleerd is kan er ook meer gericht gewerkt worden aan de realisatie ervan. Om te beginnen hebben we nog onlangs kunnen zien welke strategie niet tot het gewenste resultaat leidt. Dat was in Oost-Duitsland, waar iemand het vanuit zijn komfortabele machtspositie voor elkaar had gekregen dat er een flink standbeeld voor hem was opgericht. Nu de machtsstructuur die de oprichting van dit Denkmal mogelijk had gemaakt was weggefallen, werd het beeld zonder pardon met een hijskraan van de sokkel gelicht. Even laten stuiten, en daar restten van de fiere skulptuur nog slechts wat onsamenhangende brokken. Neen, voor bestendig eerbetoen moet duidelijk een bredere basis dan een partijbestuur of een postduivenvereniging geschapen worden. Ons lichtend voorbeeld in dezen, en daarmee wordt de cirkel weer gesloten, is natuurlijk Sint Nicolaas. Hoewel ik niet zeker weet of hij ergens in duurzaam materiaal vereeuwigd is (Maastricht sloopte in 1836 in een vlaag van onverstand haar St. Nicolaaskerk!) is zijn jaarlijkse herdenking met gezangen ter zijner ere en alomtegenwoordige verzinnelijking een graad van onsterfelijkheid waar menigeen jaloers op kan zijn. Terwijl de strategie, die hem deze onaantastbare status heeft opgeleverd, zo simpel is dat het verbijsterend mag worden genoemd dat deze niet meer navolging heeft gevonden. U behoort, om kort te gaan, weinig anders te doen dan goed op uw medemens te letten. Van tijd tot tijd zult u iemand ontdekken die zich in positieve zin van de anderen onderscheidt (niet te snel opgeven!). Noteer de deugden van uw oogappel in een flink boek, en citeer daaruit ten overstaan van derden. Vervolgens spoort u uw toehoorders aan om van hun appreciatie voor uw beschermeling blij te geven door voor hem of haar een klein kadootje koddig te verpakken en daar een kreupel gedichtje aan toe te voegen. Als u dat een paar jaar hebt volgehouden boekt u een cruise naar de Middellandse Zee, en in de Golf van Biskaje kiept u uw boek, in een zeevaardig foedraal gehuld, overboord. Het moet al raar lopen als men niet nog eeuwenlang ter uwer ere ongepoetste schoenen bij de schoorsteen zet, koopavonden organiseert, en speciale lekkernijen vergelijkbaar met pepernoten bakt. Ik denk dat u dit jaar het Sinterklaasfeest met buitengewone aandacht zult vieren. Geniet er maar van!

Gerard Majoor

Universiteiten te gul met wachtgeld

Minister Ritzen verlangt van de universiteiten 'uiterste terughoudendheid' bij het verlenen van ontslag aan personeelsleden die recht hebben op een wachtgeld. Volgens de bewindsman is er sprake van een enorme overschrijding van de beschikbare fondsen voor uitkeringen ten laste van de sociale beleidskaders en andere wachtgeldregelingen.

In de overlegkamer voor het hoger onderwijs van 23 november zei Ritzen dat de beschikbare middelen voor deze wachtgeld 'zeer ruim zijn overschreden'. De bewindsman noemde geen bedragen, maar volgens bronnen op het ministerie zou de overschrijding tenminste 35 miljoen gulden belopen.

Tegen de universiteiten zei Ritzen dat zij zich geen zorgen hoeven te maken over de huidige overschrijdingen. 'Dat wordt opgelost,' zei hij. 'Maar wij vragen grote terughoudendheid bij verder beroep op deze fondsen.' Als de kosten van de uitkeringen blijven stijgen valt er volgens de bewindsman niet meer te ontkomen aan bezuinigingen bij het hoger onderwijs.

De gevraagde terughoudendheid betekent dat de universiteiten de uitvoering van lopende reorganisatieplannen in heroverweging moeten nemen. 'Gezien de ernst van de situatie acht ik dit onvermijdelijk,' zei Ritzen. Deze reorganisatieplannen zijn een uitvloeisel van bezuinigingsoperaties die de overheid aan de universiteiten heeft opgelegd: de TVC- en SKG-operaties die in 1984 en 1987 in gang zijn gezet. Onderdeel van beide operaties was een sociaal beleidskader voor met ontslag bedreigde universitaire medewerkers.

Over de oorzaak van de overschrijdingen wilde Ritzen evenmin iets zeggen. In kringen van de universiteiten wordt de schuld gelegd bij het ministerie van financiën. Er zouden weliswaar correcte ramingen bestaan van de benodigde wachtgeldfondsen, maar op de rijksbegroting zijn tegen beter weten in lagere bedragen opgevoerd.

Jos Dohmen/HOP

hey, op 7 december in het Mecc. De functie van Verhey wordt niet in dezelfde vorm gecontinueerd. Het bestuur van het AZM wordt omgezet in een raad van toezicht, die wat afstandelijker zal opereren. Voorzover er dus al sprake is van opvolging wordt daarin voorzien

door de nieuwe (parttime)voorzitter dr. ir. H.L. Beckers (58), internationaal researchcoördinator bij Shell.

Wammes Bos

Medische faculteit wil schenking aan juridische faculteit terug

De medische faculteit (MF) vraagt het geld terug dat zij vorig jaar aan de juridische faculteit heeft geschonken om diens ergste financiële problemen op te lossen. Dat schrijft het faculteitsbestuur van geneeskunde in een brief aan het college van bestuur. Nu geneeskunde zelf grote bezuinigingen moet doorvoeren wil men de f 160.000 die werden overgemaakt liever inzetten om de eigen nood te lenigen.

De rechtenfaculteit kreeg het geld om de naar haar oordeel (en dat van het college) scheve verhoudingen tussen de verschillende faculteiten op het terrein van de onderwijslast enigszins recht te trekken: bij rechten is die last aanmerkelijk zwaarder dan bij geneeskunde, zonder dat daar meer middelen tegenover staan. Aan die donatie waren heel wat moeizame discussies in het college van decanen en later met het college van bestuur voorafgegaan, die uiteindelijk hadden geresulteerd in een compromis: geneeskunde en de andere faculteiten erkenden het probleem van de juristen als iets wat het puur facultaire niveau te boven ging. Omdat hier het onderwijssysteem in het geding was, betrof het een zaak van de gehele instelling. Om die reden zou de faculteit die de gunstigste staf-student-verhouding kende, de medische dus, eenmalig een kleine bijdrage leveren om de tekorten van de juristen te helpen aanzuiveren. In de toekomst zou vervolgens de financiering van het onderwijssysteem per faculteit eens goed onder de loep moeten worden genomen.

Bij geneeskunde was men verre van ontvreden met het resultaat van de onderhandelingen: de faculteit verwachtte immers een veel grotere aanslag op haar budget.

"We deden een rondedansje", verklaart mr. Appie Luermans, destijds secretaris

bij geneeskunde. Inmiddels zit hij echter bij het andere kamp: hij is directeur bij de rechtenfaculteit geworden. Vanuit die positie acht hij het nieuwe verzoek van de MF tot terugbetaling volstrekt ongegrond. Ten eerste is het bedrag al lang verwerkt in de begroting, maar verder deugt volgens Luermans de argumentatie niet. Dat bij de juristen "enige tonnen" niet-realisatiemiddelen (geld voor personeel dat niet is aangetrokken) over zouden zijn, zoals de MF in haar brief beweert, is slechts gedeeltelijk waar, zegt hij. Er is een reserve van 2,5 ton (volgens de RL-begrotingsrichtlijnen is in ieder geval een ton verplicht), maar die wordt achter de hand gehouden om eventuele dure consequenties van de huidige facultaire discussie over het onderwijssysteem te kunnen bekostigen. Die zullen ongetwijfeld komen, want het onderwijsrendement is dalende en moet dus opgekrikt worden.

Bovendien wist de MF op het moment van de donatie dat zijzelf een periode van grote tekorten tegemoet ging; desaltemin werd het bedrag overgemaakt. "Paniekvoetbal", oordeelt Luermans dan ook over de terugbetalingsvordering.

Wammes Bos

Ondergrondse collegezaal in aanbouw

Deze week is een begin gemaakt met de aanpassing van Tongersestraat 53. Half verzonken in het talud van de tuin wordt een collegezaal uitgegraven die plaats moet bieden aan 500 studenten. De benaming 'ondergrondse collegezaal' is volgens de dienst BTD onjuist, omdat de collegezaal aan de oostzijde met een glazen wand boven de grond uitsteekt.

De verbouwing krijgt eveneens tot gevoil dat het restaurant wordt uitgebreid en dat de hoofdingang een niveau lager komt te liggen op het huidige souterrain-niveau. IJs en weder dienende kunnen de nieuwe voorzieningen over een jaar in gebruik genomen worden.

Begroting, studiefinanciering en arbeidsmarkt krijgen voorrang in nieuw onderwijsbeleid

De oppositiepartijen in de Tweede Kamer hebben slechts milde kritiek op de passages over het onderwijsbeleid in de maandag afgelegde regeringsverklaring. In die verklaring benadrukte premier Lubbers dat er na een periode van bezuinigingen 'gelukkig' weer enige ruimte is ontstaan voor het onderwijs.

Ten opzichte van het regeerakkoord heeft de door Lubbers uitgesproken regeringsverklaring deze week geen nieuw licht geworpen op de door het nieuwe kabinet te voeren onderwijspolitiek. Voor echte beleidsuitspraken is het wachten op een drietal stukken - van het kabinet en van externe deskundigen - die door de premier zijn aangekondigd. Het gaat daarbij in de eerste plaats om de conclusies van de al eerder aangekondigde zware commissie die de relatie tussen onderwijs en arbeidsmarkt gaat onderzoeken. Verder is voor het komend voorjaar een beleidsnota in het vooruitzicht gesteld over 'heroriëntering' van het stelsel van studiefinanciering. Tenslotte heeft onderwijsminister Ritzen maandag een taakgroep ingesteld die de begroting van zijn departement zal doorlichten. VVD-fractievoorzitter J. Voorhoeve schuwde dinsdag niet de aanval op de

personen die in het nieuwe kabinet zitting hebben. Over de minister van onderwijs, de PvdA'er Ritzen, oordeelde hij naar verhouding nog vrij mild. De leider van de grootste oppositiepartij kon het echter niet laten om de 'onstuimige' binnenkomst van Ritzen te vermelden, die immers zoveel gaten in de onderwijsbegroting zag dat hij deze het papier niet waard achtte waarop zij gedrukt is. Volgens Voorhoeve is het 'merkwaardig' dat Ritzen weer een beetje in zijn schulp is gekropen toen hij daarover aan de tand werd gevoeld door het VVD-Kamerlid Franssen. 'Ik kan toch niet aannemen dat het oordeel van een wetenschapsman afhangt van de stoel waarop hij zit?' Voorhoeve moest echter beamen dat Ritzen een moeilijke begroting te beheeren heeft en de hij beloofde alle steun bij diens streven om de nauwkeurigheid van de onderwijsramingen te verhogen. 'Het is wel erg moedig dat de minister zegt dat hij de begroting binnen een à twee jaar op orde zal hebben,' aldus de VVD-leider.

'Ik wens hem overigens sterkte met dit departement, dat door het CDA zo angstvallig is vermeden.' Verder wilde de fractievoorzitter van de VVD nog graag kwijt dat zijns inziens de PvdA erg wei-

nig overeind heeft gehouden van haar verkiezingsbeloften. Van het 'speerpunt' dat het onderwijsbeleid in de verkiezingsstrijd was voor de sociaaldemocraten - er werd 1.6 miljard gulden extra beloofd - is zijns inziens niet meer dan 'een cocktailprikker' overgebleven. Dat in het regeerakkoord in feite geen beleid wordt aangekondigd ten aanzien van hoger onderwijs vond Voorhoeve eveneens merkwaardig. 'Waarom wordt de rendementsproblematiek in met name het hoger onderwijs onbesproken gelaten?', vroeg hij zich af. De VVD is voornemens om discussie over de tegenvallende rendementen nieuw leven in te blazen.

De op een na grootste oppositiepartij, D'66, maakte zich vooral zorgen over het geringe aanzien van het leraarsberoep. Dat in navolging van premier Lubbers, die in de regeringsverklaring maatregelen aankondigde voor vergroting van de kwaliteit van de lerarenopleiding en voor het aantrekkelijker maken van het beroep zelf. D'66-fractievoorzitter H. van Mierlo zei verder niet kunnen begrijpen hoe de regering nieuw beleid in het hoger onderwijs denkt te realiseren zonder daar meer geld voor uit te trekken - een standpunt dat de gezamen-

lijke universiteiten ook huldigen. 'Waar we ons zorgen over maken is het gemak waarmee hier grote ambities gerealiseerd gaan worden voor hetzelfde geld,' aldus Van Mierlo. 'Als de regering hier wonderen kan doen, graag, maar we beginnen met dat niet te geloven.' De regeringspartijen CDA en PvdA waren uiteraard positiever over wat de regeringsverklaring te melden had ten aanzien van het onderwijs. PvdA-fractievoorzitter Th. Wöltgens volstond dinsdag met een verwijzing naar de extra investering van 500 miljoen gulden in het basis en voortgezet onderwijs, die zijns inziens na jaren van bezuinigingen weer 'enig perspectief' biedt.

CDA-fractievoorzitter L. Brinkman riep op tot 'bestuurlijke rust en eigen ruimte' voor het onderwijs. De 'enthousiaste' nieuwe minister van onderwijs zou zijn tijd vooral moeten besteden aan een zorgvuldige analyse van de onderwijskundige en bestuurlijke rendementseisen voor het onderwijs binnen de strak getrokken budgettaire kaders, aldus Brinkman.

Jos Dohmen/HOP

Niet alle liefhebbers van verse vis die ver van zee wonen doen als Jean La Brouche. Daar zag ik onlangs 's ochtends vroeg door de expresdienst van de post een piepschuimen kist van Zeevishandel Jan Schmidt in Rotterdam bezorgen. Dat hoeft ook niet wanneer u schaaldieren eet. De oude Romeinen wisten dat al. Die lieten uit Britannia oesters aanvoeren. Eenvoudige mensen houden het bij mosselen, die reizen ook goed. Bovendien, ze zijn in geen jaren zo goed geweest als nu. Wie zich deze tractatie ontzegt, heeft ongelijk, temeer daar het een minimale inspanning kost om ervan te kunnen genieten. Mosselen worden klaar voor de pan verkocht. Was ze voor de zekerheid nog een keer in een bak water, en gooi de exemplaren met beschadigde schelpen die zich zonder weerstand laten openen weg, evenals de gapers die zich ook na een tik op de spitse kant niet sluiten.

De eenvoudigste bereiding is verhitten in een gesloten pan. Laat nog twee minuten doorkoken nadat alle schelpen geopend zijn. Eet de mosselen zoals ze uit de pan komen, of doop ze in een kommetje met niet te sterke blanke azijn, of in mosterd die u met wat kookvocht hebt vermengd. Haal mosselen die overblijven uit de schelp, en serveer die met uienringen in boter gebakken en met kleingehakte peterse lie bestrooid bij een volgende maaltijd of als borrelhap.

Iets meer werk is het om met de mosselen ook nog kleingesneden groene selderij, ui, versgemalen peper en eventueel een glas witte wijn in de pan te doen, maar u krijgt er een smaakvoller gerecht door. Reken op minstens een kilo mosselen per persoon als dit de hoofdschotel is, en geef er dan bruin brood of frieten bij. Eet vooral ook de meegekookte groente op.

Met weer wat meer inspanning bereidt u een zeer fijne mosselsoep. Kook vier kilo mosselen met twee glazen droge witte wijn tot ze opengaan. Haal ze uit de schelp, en zeef het kookvocht zorgvuldig, bijvoorbeeld door een schone doek of een papieren filterzakje. Hebt u die niet bij de hand, laat het vocht dan staan totdat het zand bezonken is en schep of giet het dan voorzichtig over in een schone kom. Fruit 150 gram ontbijtspek in kleine dobbelsteentjes in twee eetlepels boter, en voeg dan het wit van twee of drie gehalveerde en in ringetjes gesneden preien toe en eventueel twee tenen knoflook. Smoren tot de prei bijna smelt. Giet dan het mosselkooknat erbij en sudder daarin een kilo geschilde en in dobbelsteentjes gesneden aardappels een paar minuten, totdat ze bijna gaar zijn. Voeg dan de mosselen toe en verwarm die. Strooi een theelepeltje gedroogde dragon in de soep, en voorlopig niet meer, want dat kruid smaakt heel sterk. U kunt er altijd nog meer bij doen wanneer een proef daartoe aanleiding geeft. Laat de dragon in geen geval weg, want die "maakt" de soep. Tot en met hier hebt u een basis die u een paar dagen in de koelkast kunt bewaren. Door die basissoep roert u voor het opdienen een halve liter slagroom of een kwart liter slagroom en een kwart liter volle melk. Goed verwarmen.

© August Magirus

GVO -onderzoekers constateren 'eigen schuld-dikke bult'-houding tegenover lijdens aan geslachtsziekten

AIDS-VOORLICHTERS STAAN VOOR GROTE DILEMMA'S

Eigen schuld, dikke bult. Het is het soort volkswijsheid dat het in de opvoeding van kinderen goed doet, maar dat daarnaast nogal eens wordt gebruikt om een slecht geweten te maskeren. Waarom heb ik geen zin om een Aids-patiënt te helpen? Omdat het eng is natuurlijk, maar vooral ook omdat het zijn eigen schuld is dat ie 't gekregen heeft.

Bij de vakgroep gezondheidsvoorlichting en -opvoeding (GVO) is een aardig onderzoekje gedaan naar de houding van mensen tegenover patiënten met ernstige ziektes als Aids of longkanker. Zou die houding positiever zijn als men vindt dat iemand er niets aan kan doen dat hij de ziekte heeft gekregen, vroegen de onderzoekers zich af. Zou dat dan ook schelen in de bereidwilligheid van mensen om eens wat in de collectebus te doen, of om op een andere manier te helpen? En wat voor consequenties hebben de antwoorden op dit soort vragen voor de voorlichting op deze terreinen?

Beheersen

Voor GVO-ers is dat laatste aspect niet irrelevant, maar toch was het de onderzoekers in eerste instantie niet begonnen

om aanknopingspunten voor een betere manier van Aids-voorlichting te vinden. "De belangstelling was puur theoretisch", verklaart drs. Dirk-Jan den Boer, naast prof. Gerjo Kok tweede wetenschappelijk begeleider van de student die het eigenlijke onderzoek als afstudeerproject uitvoerde, Loek Peters. "Het ging ons om het testen van de uitkomsten van Amerikaans onderzoek, waarbij gebruik was gemaakt van inzichten uit de attributietheorie: reageren mensen anders op bepaalde verschijnselen als ze die toeschrijven aan een bepaalde oorzaak, en vooral als er verschil zit in de beheersbaarheid daarvan".

Beheersbaarheid, oftewel: was iets te voorkomen geweest of op zijn minst te beïnvloeden; het blijkt een cruciaal begrip in deze theorie. Een voorbeeld: op straat loopt een man die dreigt te vallen; hij wankelt. Steekt het publiek hem de hel-

pende hand toe? Dat hangt er maar vanaf. Als de mensen denken dat hier een alcoholist aan de wandel is, zal het de meesten een zorg zijn: laat maar vallen, had-ie maar niet zoveel moeten zuipen. Wie kent die reactie niet? Leeft echter het idee dat de man in kwestie een zielepoot is die aan epilepsie lijdt, en dus buiten zijn schuld aan het zwalken is geslagen, dan is de publieke reactie heel anders: de man wordt onder de arm genomen en geholpen. In het eerste geval is de oorzaak van het wankelen beheersbaar, in het tweede niet.

Gedragsziekte

Gewapend met dit soort uitgangspunten togen de onderzoekers aan de slag: aan een willekeurige groep van 104 vrouwen en 66 mannen tussen 15 en 79 jaar

(gemiddelde leeftijd: 39) uit Nijmegen en verschillende Limburgse plaatsen werden vragenlijsten voorgelegd. Uitgangspunt was de houding ten opzichte van Aids. Om vergelijkingsmateriaal te hebben werd er een drietal andere ziektes bijgehaald. Een die als ongeveer even ernstig (namelijk dodelijk en ongeneeslijk) wordt beoordeeld, zonder echt 'beheersbaar' te zijn: longkanker. Dan twee ziektes die minder ernstig (want behandelbaar) zijn: syfilis, geslachtelijk overdraagbaar, een 'gedragsziekte' dus en daarom vergelijkbaar met Aids; en tuberculose, eveneens besmettelijk maar hoofdzakelijk onbeheersbaar geacht. De respondenten werden in drie groepen verdeeld, waarbij men wel vragen kreeg over dezelfde ziektegevallen, maar waarbij de informatie daarover telkens anders was. Alle groepen kregen neutrale informatie over de ziekte, maar verschillende aanduidingen van de patiënt in kwestie.

De eerste groep moest het doen met zeer summieere, maar vooral weer neutrale gegevens: "Jos D. is 27 jaar, hij woont en werkt in Maastricht. Laatst is gebleken dat hij Aids heeft."

De tweede groep werd voorzien van de suggestie dat Jos D. dat best had kunnen voorkomen. Hij blijkt homo te zijn, een vriend te hebben die zonder het te weten sero-positief is en (hier komt het): hij gebruikt niet altijd een condoom.

De derde groep kreeg weer een ander beeld: haar werd voorgespiegeld dat Jos D. weliswaar homo is, maar van het gewetensvolle en oplettende type. Hij gebruikt dus altijd een condoom. Hoe komt hij dan toch aan die Aids? Omdat er tussen de pakjes condooms van Jos en zijn sero-positieve vriendeentje zit dat te oud is. Zonder dat te weten gebruiken ze te oude en dus lekke condooms.

Vergelijkbare verhalen werden bij de drie andere ziektes verteld: specifieke oorzaak onbekend; oorzaak bekend en te voorkomen; oorzaak niet te voorkomen.

Schuld

Was de houding van de ondervraagden inderdaad anders naarmate de oorzaak van de ziekte anders werd beoordeeld? Inderdaad. In zijn algemeenheid stelt men zich positiever op tegenover zieken met een aandoening die zij buiten hun schuld hebben opgelopen. Dat wekt sympathie en medelijden, het omgekeerde eerder minachting en boosheid. Aids en syfilis, beiden gedragsziekten, werden als zodanig (dus door gedrag veroorzaakt) beschouwd en hun dragers werden bijgevolg negatiever beoordeeld dan TB-lijdens of longkankerpatiënten.

Maakte het vervolgens nog wat uit als men de informatie die werd toegediend over de beheersbaarheid van de ziekte varieerde? Meestal wel: hoe beheersbaarder de ziekte werd voorgesteld (dus hoe meer 'eigen schuld'), hoe negatiever de reactie. Alleen, net bij Aids maakte dit minder verschil. Of Jos D. nu het slachtoffer was van lekke condooms dan wel van eigen roekeloos gedrag, voor de meesten was het allemaal even erg.

Interessant bleken vervolgens de verschillen in bereidheid om hulp te geven. Die hulpvaardigheid was ten opzichte van Aids-patiënten beduidend groter dan bij syfilisklanten, beheersbaar of niet. Dat is, zeggen de onderzoekers, een gevolg van de ernst van de ziekte: iemand met Aids wordt toch wel heel zielig gevonden. Of men bereid is Aids-patiënten ook daadwerkelijk hulp te verlenen hangt van nog meer variabelen af. Is iemand bijvoorbeeld huiverig voor seksualiteit, dan heeft hij weinig op met ziektes die vooral door sex worden overgedragen. Bestaat er daarenboven ook

nog een vooroordeel tegen homoseksualiteit, dan kan de patiënt zich beter bergeven: hier hoeft hij niets meer te verwachten. Ook ideeën over de besmettelijkheid spelen een rol. Denkt iemand dat hij al sero-positief wordt door in dezelfde kamer met een Aids-patiënt te verblijven, dan zal hij niet geneigd zijn om eens gezellig een stofzuigbeurt te doen of het bed te verschonen bij zijn aan Aids lijdende buurman.

Condoom-benadering

Wat moet de voorlichting nu met dit soort gegevens? Dat is niet eenvoudig gezegd, want dat hangt af van het doel dat men wenst te bereiken. Wil men bijvoorbeeld zoveel mogelijk geld inzamelen voor de zorg voor Aids-patiënten, dan is het zaak om die ziekte voor te stellen als een die de patiënt volledig buiten zijn eigen schuld overkomen is. Dat wekt immers de meeste sympathie op, en daarom waarschijnlijk de grootste vrijgevigheid. Daarmee is een dilemma geschetst: om immers te voorkomen dat mensen Aids krijgen dient de nadruk in de voorlichting te liggen op de beheersbaarheid, de beïnvloedbaarheid ervan. Je krijgt alleen Aids als je geen condooms gebruikt, is de boodschap. (Overigens was dit dilemma waar het gaat om het verkrijgen van fondsen, nog te overzien. Voor Aids legde men over het algemeen sowieso het meeste geld op tafel.)

Onbedoeld maar onaangenaam neveneffect van die alom gebruikelijke 'condoom'-benadering: wie toch nog Aids krijgt heeft dat aan zichzelf te danken en wordt dus niet meer geholpen. Om uit dit dilemma tussen eerlijke voorlichting en daardoor opgewekte harteloosheid te ontsnappen bepleiten de onderzoekers een ander element in de campagnes op te nemen. Het moet duidelijk zijn, zo stellen zij, dat iedereen met een ernstige en dus zeker een uitzichtloze ziekte recht heeft op hulp en medeleven. In de voorlichting moet dus een beroep worden gedaan op gevoelens van medemenselijkheid.

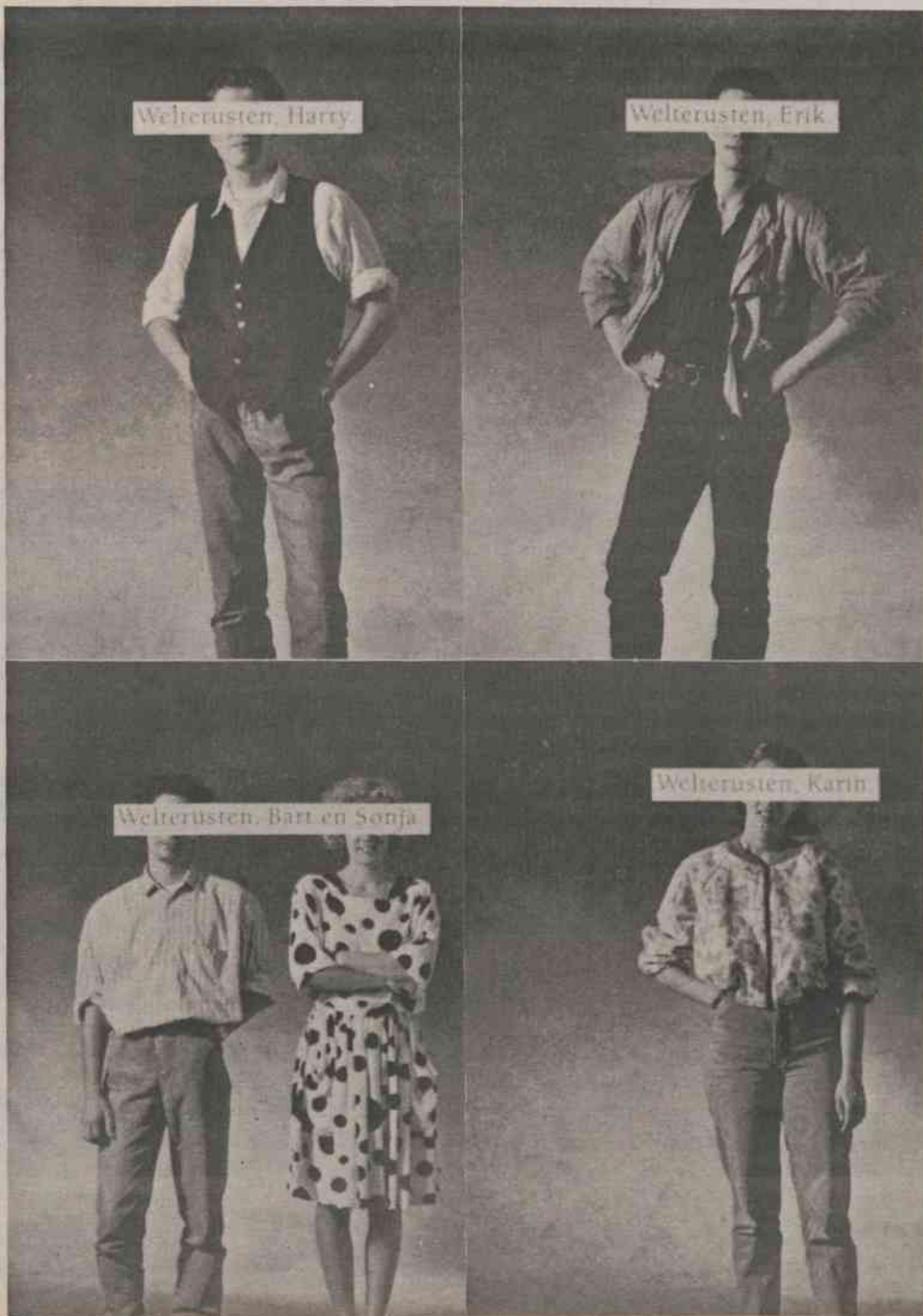
Maar het leven van een gezondheidsvoorlichter gaat niet over rozen: de nadruk op de ernst van de ziekte kan weer als onbedoeld neveneffect hebben dat de angst ervoor groter wordt en de patiënten in een isolement terecht komen. Het is dus eigenlijk nooit goed.

Wel goed is het in alle gevallen om de houding ten opzichte van seksualiteit te beïnvloeden, vinden de onderzoekers. Wie daar ongecompliceerder tegenover staat, heeft minder moeite met seksueel overdraagbare ziektes en dus ook met de dragers ervan. Specifiek voor Aids geldt dan nog dat de houding tegenover patiënten positiever zal zijn naarmate men minder bezwaren heeft tegen homoseksualiteit. Aids blijkt namelijk nog overwegend als homo-ziekte beschouwd te worden. Wie dus het beeld van de homoseksualiteit aanvaardbaarder maakt, helpt indirect de Aids-patiënt, luidt de boodschap.

Hoe zoiets moet is natuurlijk vers twee. Helpt het om de aangepaste nicht uit te hangen, zoals de Jos Brinken doen? Of zijn de confrontatieflickers op lange termijn succesvoller in de strijd voor de acceptatie van de homo? De GVO-ers laten zich daar niet over uit. Maar ach, dat is ook een andere discussie.

("Stigmatisering van patiënten met Aids, longkanker, syfilis en tuberculose", door Peters, Den Boer, Kok. GVO-cahier 40)

Wammes Bos

Onbedoeld effect van de Aids-campagne: wie nu nog het virus oploopt, heeft het aan zichzelf te danken. 'Schuldigen' hoeven niet op medeleven te rekenen

Door Bart Brouwers

Fietsen

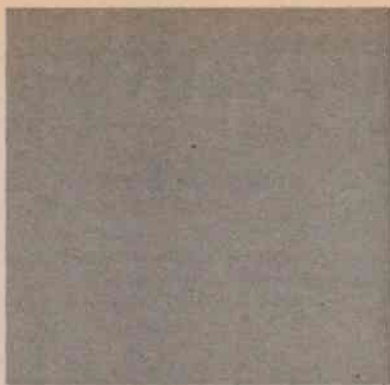
Ex-gevangenen en ex-verslaafden gaan in Amsterdam op de fietsen van de universiteitsmedewerkers passen. En dat is nodig ook, want tot op heden verdwenen er regelmatig onderdelen van fietsen of hele rijwielen uit de weliswaar afgesloten, maar toch onbewaakte fietsenstalling van de Vrije Universiteit. De universiteit is blij met het idee: zo worden de fietsen bewaakt én krijgt men het veilige gevoel dat er iets gedaan wordt aan het uitzichtloze leven van randgroepjongeren. Zij kunnen eerst een half jaar als vrijwilliger aan de slag, om daarna in dienst genomen te worden. De universiteit gaat abonnementsgeld vragen (tientje per maand) om het personeel een toelage op de uitkering te verschaffen. Van de fietsbewakers wordt trouwens ook verwacht dat ze af en toe een bandje plakken of een bagagedrager vastschroeven. Niet méér, want de concurrentievervalsing loert om de hoek. (Ad Valvas)

Service

In Twente hebben ze bij de Technische Universiteit een complete campus 'American Style' doen verrijzen. Daar horen sporthallen, winkels en ook studentenflats bij. Wie zo'n flat huurt, kan rekenen op een fors pakket van voorzieningen, zoals linnegoedbezorging, schoonmaakbeurten, gratis verstrekking van afvalbakken en stofzuigers en nog zo het een en ander. Maar dat luxe leven tje duurt niet lang meer. De beheerders van de studentenflats van de TUT (wente) realiseerden zich dat dit aanbod wat al te ver ging en daarom is besloten met ingang van 1 januari alles overboord te gooien. De prullebakken en ijskasten worden dan weer geconfisceerd en het is afgelopen met gratis schoon beddegoed. Alleen de "essentiële hardware" zoals keukentafels en -stoelen, een klerenkast, bureau en bed blijft achter. Het studentenleven in Twente zal iets harder worden, maar er is een welkome troost: de huur gaat omlaag. (UT Nieuws)

Broodjes

Een groot bedrijf, zo mag je de Restauratieve Dienst van de Universiteit van Utrecht wel noemen. Een jaaromzet van ruim vijf miljoen, bij elkaar gescharreld door zestig medewerkers. Mensen die met zijn allen per jaar vier miljoen koppen koffie aan de man brengen, 750.000 broodjes en ook nog eens 180.000 kroketten. De broodjes zijn niet allemaal simpel belegd. Vele overstijgen het niveau van het plakje kaas, zoals het broodje Hawaii, dat kantineleidster Henny Hoogenstrijd onlangs uitvond. Het is wel wat duurder dan normaal (drie gulden), maar daar schijnt geen student van wakker te liggen. "Bij een goed broodje kijken de klanten niet naar het geld: een broodje moet porum hebben, dan verkoopt het vanzelf", aldus Henny Hoogenstrijd, die haar vaktaal beheerst. "de vette hap loopt de laatste tijd erg terug. Het hele bakgebeuren is trouwens niet meer zo in. Maar ach, wat wil je. Droog volk koopt nu eenmaal droge broodjes" Henny runt de kantine bij Sociale Wetenschappen. Een collega, bij biologie, heeft een andere ervaring. "Bij ons is de vette hap heel populair. Ik begrijp het niet, want biologen zouden toch beter moeten weten. Maar een gezond broodje loopt bij ons gewoon niet hard." (U-blad)

Bordje

Eerstejaars hebben tijd nodig om zich aan te passen aan de universitaire normen en waarden. Ze kennen hun mores nog niet. Dat bleek weer eens in Wageningen. Daar wond een eerstejaars student zich zo op over een bordje met 'Uitsluitend voor Heren' bij de deur van een studentenhuus, dat ze het er met een vriendin vanaf sloopte. In het huus wonden inderdaad alleen heren, allemaal van de studentenvereniging Ceres. "Een Cereskast" in lokaal idioom. Die wetenschap was voor de boze studente genoeg voor haar nachtelijke actie van burgerlijke ongehoorzaamheid. "Het is een club waar ik een soort natuurlijke aversie tegen heb. Die mensen van Ceres vinden zich inderdaad heren. Nou, ik niet, ik vind het gewoon jongetjes." Wat haar ook niet aanstond waren de "kouwe-kak gewoontes, die arrogantie". Het bordje moest er dus af en werd vervangen door een ander bordje met het opschrift 'kindertehuis'. Dat verdween echter nog diezelfde nacht. Bewoners van de 'Cereskast' zouden het oude bordje graag terug zien. Daarvoor willen ze zelfs nog wel verklaren dat bij hen ook niet-heren welkom zijn. Want zo'n plakkaat heeft toch al een behoorlijke traditie en dat is voor een eerstejaars nog niet zo duidelijk. Hoeveel generaties hing dat bord er dan wel niet? "Nou, ik weet het niet precies, maar een jaar of tien hangt het er toch zeker al", verzekert een van de heren. Maar of dat overtuigend genoeg is om een nauwelijks ingewijde studente op andere gedachten te krijgen, lijkt onwaarschijnlijk. (U-blad Wageningen)

Urine

Rotterdam baalt van zijn studenten. Stadsbewoners worden uit hun woningen weggetreiterd, de studenten zijn luidruchtig en nog vernielzuchtig ook. Bovendien vervuilen ze de stad met hun open vuilniszakken, kapotte bierglazen, urine en braaksel. En deden ze dat vroeger nog redelijk netjes gewoon vanaf de Maasbruggen het water in, nu vind je de secundaire producten van de studenten overal terug. Een berg klachten van Rotterdamers heeft de gemeente wakker geschud. Maar een concrete oplossing voor het probleem is nog niet gevonden. "Want hoe bereik je die studenten?" vraagt de stadscoördinator van het project 'Rotterdam Schoon' zich af. Niet in de openbare toiletten dus. (Quod Novum)

Despotisch probleemgestuurd

De hoogbejaarde president van het het Afrikaanse land Malawi heeft z'n zinnen gezet op een artsenopleiding, geënt op het Maastrichtse onderwijsstelsel. Een hoogst opmerkelijk verzoek, want Ngwazi dr. Hastings Kamuzu Banda regeert zijn straatarme land als een neokoloniaal despot. De dictator moet dus wel over enige verlichte trekken beschikken. Hij heeft onze medische faculteit zelfs om assistentie gevraagd. Twee Malawianen zijn inmiddels uitgenodigd voor de jaarlijkse workshop Problem-Based Learning in Maastricht. Een Maastrichtse curriculumplanner gaat enige weken naar Malawi om te helpen bij het opzetten van een studieprogramma. Over verdere samenwerking wordt nog nagedacht. (Overzicht)

Laat ik eens met een platitudes beginnen, een open deur om mee in huis te vallen. 'De eenvoudige dingen zijn soms het moeilijkst.' Hoe waar dat is, heb ik zojuist ervaren. Er is voor wie met regelmaat een stukje schrijft, liefst met veel onvoorspelbare zinnen erin, niets moeilijker dan met een gemeenplaats te beginnen. Het is mij hierboven dan ook niet gelukt: de platitudes staat niet vooraan. En wat er op begon te lijken - het cliché van de 'open deur' - raakte te snel met een andere gemeenplaats verbonden - die van het 'met de deur in huis vallen' - dan dat het nog op een serieuze poging tot prietpraat kon lijken. Hoewel? Het variëren van clichés, met de bedoeling te een beetje op te frissen, maakt niet zelden een geestloze indruk, alle goede intenties ten spijt.

Eenvoudige dingen en hoe moeilijk ze soms zijn. Als iemand op dit moment, anno 1989, de haren op mijn hoofd moest tellen, dan was dat een hels karwei. Niet eens zozeer omdat het er heel wat meer zijn dan ik, naar verwacht mag worden, over dertig jaar op mijn schedel aan zal treffen, maar vooral omdat ze zo moeilijk uit elkaar te houden zijn. Welk haar is al meegeteld, welk niet? Men zou elk haar na nummering moeten afknippen om de telling overzichtelijk te houden.

Hoeveel engelen gaan er op de punt van een naald? De oplossing van die oude theologische kwestie hoeft ons minder hoofdbreken te kosten dan het wetenschappelijk gesproken eenvoudige probleem waar Vestdijk mee worstelt in zijn kwatrijn 'Wetenschap':

Dat waterkruijke geeft mij veel te doen,
Nu ik de infusoriën na moet tellen;
Nog liever ging ik uit de hand voorspellen
Of nagels snijden voor een griffioen.

Waar de wetenschap om eenvoudig, maar moeilijk, handwerk vraagt, om een bijna primitieve positivistische aanpak - tellen, en niet meer dan dat - , daar slaat het irrationalisme keihard terug, vanuit de schuilhoek waarin het leek weggedrukt. Al die beweeglijke microscopische diertjes in Vestdijks waterkruijke. Hoeveel zijn het er? Het is een rampzalige vraag. De onderzoeker begint naar occulte wetenschap te verlangen, naar waarzeggerij. Nog even en hij gelooft in het bestaan van fabeldieren als de griffioen, de basilisk, Cerberus en de sfinx.

In Flauberts 'Woordenboek van Conventionele Ideeën', opgenomen in Bouvard en Pécuchet, lezen we onder het trefwoord 'Wetenschap' deze gemeenplaats: 'Een beetje wetenschap doet je van het geloof afdwalen en veel doet je ertoe terugkeren.' Het is duidelijk andersom, ondanks het feit dat sommige beoefenaren van de deeltjesfysica op metafysici gaan lijken.

Wiel Kusters

Cosa di Franco

Op speciaal verzoek van enkele tevreden klanten: de dames van de cantine op Randwyck

Psychiater Adriaan Honig wil lichaam en geest niet scheiden

"IK ZAL MIJN PATIENTEN NOOIT NEPPILLEN VOORSCHRIJVEN"

Hulpverleners in de geestelijke gezondheidszorg zoeken te snel naar een symbolische verklaring voor lichamelijke klachten van hun patiënten. Ze moeten meer aandacht krijgen voor de letterlijke betekenis van die klachten, betoogt psychiater Adriaan Honig in zijn dissertatie *Mind the Body*. Volgende week vrijdag hoopt hij te promoveren: "Ik ben natuurlijk gespannen vanwege die promotie, waardoor de kans op een lichamelijke ziekte toeneemt. En inderdaad heb ik een zenuwontsteking gekregen, wat erg ongelukkig uitkomt, maar verder weinig gevolgen heeft. Voor iemand met een psychotische aanleg daarentegen kan een lichamelijke klacht de druppel zijn die de geestelijke emmer doet overlopen."

De promovendus is voor halve dagen als universitair docent aangesteld bij de vakgroep Geestelijke Gezondheidskunde en werkt daarnaast bij de Sociaal Psychiatrische dienst (SPD) van de Maastrichtse RIAGG. Daar krijgt hij te maken met ambulante chronische psychiatrische patiënten: mensen met uiteenlopende stoornissen, die meerdere behandelingspogingen achter de rug hebben. Vaak gaat het om zogenaamde 'draai-deur patiënten', die regelmatig kortdurend worden opgenomen, maar in de tussentijdse periodes min of meer zelfstandig wonen.

Niersteen

In een psychiatrische kliniek als Vijverdal krijgen alle nieuwe patiënten standaard een lichamenlijk onderzoek. Binnen de ambulante setting van de SPD gebeurt dat niet. Toch moet ook daar meer aandacht komen voor het lichamenlijk welbevinden van patiënten, vindt Honig. Vandaar zijn oproep 'mind the body', die hij illustreert met de casus van een 27-jarige schizofrene vrouw, die al vanaf haar zeventiende jaar 'stemmen' hoort. Ongeveer vier jaar geleden nam Honig haar behandeling op zich. Bij zijn eerste bezoek lag de vrouw onverzorgd in haar kale kamer op een sofa, naar ze zei omdat ze last had van rugpijn. De vrouw weigerde psychiatrische hulp, haar toestand werd onhoudbaar en na enige maanden werd ze door middel van een rechterlijke machtiging opgenomen. Ook in de kliniek bleek ze nauwelijks bereid tot het aanvaarden van hulp. Ze kreeg opnieuw rugklachten, werd onderzocht en bleek een niersteen ter grootte van een duivenei te hebben. Haar inmiddels onherstelbaar beschadigde nier werd verwijderd. Na de operatie werd de vrouw communicatiever en coöperatiever, al bleven haar wanen en hallucinaties onverminderd bestaan. Er is dan ook geen oorzakelijk verband tussen de rugpijn en de psychose van de vrouw. Maar door de complexe problematiek van de patiënt gaf Honig te weinig aandacht aan haar lichamenlijke klacht, die wél een negatieve invloed had op het gedrag.

Hik

Het voorbeeld illustreert Honig's bevinding dat het onderkennen van lichamenlijke klachten bij chronische psychiatrische patiënten niet per definitie uitzicht biedt op een adequate behandeling. Bij maar vier van honderzesenvijftig onderzochte patiënten - allen ingeschreven van de Maastrichtse SPD - constateerde een internist van het academisch ziekenhuis ernstige ziektebeelden die door de hulpverlener van de SPD en/of de huisarts niet waren opgemerkt. De onder-

Adriaan Honig: 'Mensen vinden het vreselijk om voor onderzoek naar Vijverdal te gaan' (foto Franco Gori)

zochte groep patiënten gaat zelfs iets vaker naar de huisarts dan de gemiddelde Nederlander. Honig constateert echter dat er tussen huisarts en hulpverlener weinig overleg plaatsvindt over "huis-, tuin- en keukenziekten" als hoofdpijn, blaasontsteking of rugpijn. De SPD-hulpverlener bekommert zich niet om dergelijke klachten, omdat ze bij de huisarts thuis horen; de huisarts stuurt de patiënt naar de RIAGG, omdat hij niet kan omgaan met het psychosomatisch ziektebeeld. Patiënten worden zo van het kastje naar de muur gestuurd. Honig: "Het probleem is dat klachten van psychiatrische patiënten heel diffuus zijn en daardoor vaak moeilijk te duiden. Je hebt de neiging om klachten die organisch bepaald zijn over het hoofd te zien. Bij die vrouw met rugpijn dacht ik in eerste instantie dat het om een trilling om niets te hoeven doen en de hele dag op bed te kunnen liggen. Om uit-

sluitsel te krijgen over wat er nu precies met iemand aan de hand is, moeten huisarts en SPD-hulpverlener intensief overleg plegen. Wij van de SPD moeten als een soort bemiddelaar en belangenehertiger voor de patiënt fungeren. Dat gebeurt nu nog veel te weinig, wat heel onjuist en storend is." Honig put opnieuw uit zijn praktijkervaring om het belang van goede samenwerking aan te tonen. Het gaat nu om een psychotische vrouw van veertig, die met koorts op bed ligt en constant de hik heeft. Omdat de thuissituatie erg gespannen is - de familie wordt gek van het hikkende geluid - wordt de hulp van de SPD-psychiater ingeroepen. In overleg met de huisarts - die zelf niets kan vinden - laat Honig de vrouw opnemen op de psychiatrische afdeling van het academisch ziekenhuis. Daar worden een longontsteking en een ontsteking van de slokdarm ontdekt, wat de klachten van

de vrouw volledig verklaart. Honig: "Ik had het probleem aan de huisarts kunnen overlaten, die er eigenlijk geen raad mee wist. Waarschijnlijk zou de verwaarlozing van haar klachten bij de vrouw tot een forse opflakking van haar psychose hebben geleid. Door onze samenwerking kon dat nu worden voorkomen."

Epilepsie

Honig beschrijft in zijn proefschrift verschillende rollen die somatiek kan spelen bij chronische psychiatrische patiënten. In bovenstaande voorbeelden werd de lichamenlijke klacht onderschat door de eenzijdige aandacht voor het psychiatrisch ziektebeeld. Soms ligt die relatie juist andersom, bijvoorbeeld in het geval van de epileptische vrouw met hysterisch gedrag. De vrouw wordt opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis en krijgt daar jarenlang medicijnen tegen haar epilepsie: haar hysterische gedrag verandert nauwelijks. Na tien jaar vertrekt de vrouw - tegen de zin van haar therapeut - en meldt zich aan bij de SPD. Bij een nieuw neurologisch onderzoek wordt geen enkel teken van epilepsie gevonden en de medicatie wordt stopgezet. Doordat de hulpverleners in de kliniek zich bijna uitsluitend concentreerden op de vermeende epilepsie, werden de gedragsproblemen van de vrouw niet goed behandeld. Eenmaal buiten de kliniek leert ze na enige tijd weer zelfstandig te functioneren.

Somatische klachten kunnen ook hand in hand gaan met psychische problemen, er een signaal van zijn. Honig beschrijft een gehuwde man van vijfenveertig, die al jarenlang lijdt aan slapeloosheid en gebrek aan eetlust. Hij heeft onderbuikklachten en ondergaat tot twee keer toe een maagoperatie. Hij is bovendien depressief en slikt hiertegen medicijnen. Door zijn klachtenpakket kan hij niet werken en leeft hij volstrekt geïsoleerd. Tijdens consulten bij psychiater en huisarts voert zijn vrouw het woord. Na elf jaar neemt de man een overdosis. Nadat hij uit het ziekenhuis wordt ontslagen, raakt zijn vrouw overspannen. Tussen het echtpaar vindt een drastische verwisseling van rollen plaats: de vrouw wordt ziekelijk en passief, de man zorgzaam en actief. Nu de man de verantwoordelijkheid krijgt, die hij aanvankelijk juist afwees, bloeit hij zienderogen op. Zijn lichamenlijke klachten verdwijnen gedeels en hij stopt zelfs met het innemen van de anti-depressiva.

Kanker

De voorbeelden laten zien dat het dualisme lichaam-geest bij de omgang met chronische psychiatrische patiënten weinig productief is: óók daarnaar verwijst de door z'n dubbelzinnigheid onvertaalkbare titel van het proefschrift. Honig: "Ik ben het er absoluut niet mee eens om die scheiding mind-body te handhaven. Tachtig procent van alle klachten zit ergens tussen die twee extremen in, je moet dat alleen willen zien. Een paar maanden geleden hoorde ik op televisie een hoogleraar zeer stellig beweren dat kanker absoluut niets met de geest te maken heeft. Toch zijn er duidelijke bewijzen dat de prognose van kanker wordt bepaald door de manier waarop mensen ermee omgaan. Het immuunsysteem blijkt bij 'vechters' veel efficiënter te functioneren dan bij mensen die die eigenschap niet hebben. Ik kijk er niet van op dat chronische psychiatrische patiënten relatief veel lichamenlijke klachten hebben. Ze leven onder span-

ning omdat ze niet de rol en de sociale status krijgen die ze gedacht hadden te vervullen en worden begrijpelijk eerder ziek. Iemand die grote problemen heeft met de bureu, omdat hij stemmen door de muur hoort en daarom geregeld op de muur klopt, kan hierdoor extra ontvankelijk zijn voor allerlei kwalen. Als je dat voortdurend psychisch duidt doe je die mensen onrecht. Laten we de somatische aspecten die een rol kunnen spelen in ieder geval uitsluiten. Als ik naar de huisarts ga omdat ik voortdurend hoofdpijn heb, wil ik toch eerst weten of ik wellicht een voorhoofdholteontsteking heb. Als dat niet het geval blijkt kan een gesprek over de spanningen rondom mijn promotie heel zinvol zijn. Maar als ik binnenkom en die arts zegt meteen dat hij mijn boekje heeft gekregen en dus wel weet wáár mijn hoofdpijn vandaan komt, voel ik mij niet serieus genomen. Ik zal mijn patiënten nooit neppillen geven, ook al hebben die soms een placebo-effect. Zelf zou ik me erg genomen voelen als ik als ik zulke pillen kreeg, dus dan ga ik dat mijn patiënten evenmin aandoen. Je kunt als arts de patiënt om de tuin leiden, maar trekt dan uiteindelijk aan het kortste eind, omdat je je zijn vertrouwen verliest."

Laboratorium

Terwijl lichamenlijke klachten de psychische problematiek niet veroorzaken, komt het omgekeerde wél voor. Bepaalde lichamenlijke ziektebeelden bij chronische psychiatrische patiënten zijn het directe gevolg van de medicijnen die hun psychiater voorschrijft. Het gebruik van Lithium, een preventief middel tegen depressie, heeft bijvoorbeeld als bijwerking een verminderd functioneren van de schildklier. Bij de patiënt moet derhalve regelmatig bloedcontrole plaatsvinden om de schildklierfunctie te meten. Dit onderzoek gebeurt nu nog in een psychiatrische inrichting als Vijverdal of in het academisch ziekenhuis na verwijzing door de huisarts. Honig pleit ervoor dat psychiaters van de SPD zelf toegang krijgen tot de noodzakelijke laboratorium-faciliteiten, bijvoorbeeld in de vorm van een eigen diagnostisch centrum. Tot dusverre weigeren de ziekenfondsen echter hiervoor geld te geven.

Honig: "De RIAGG stelt zich ten doel 'grote psychiatrie' te doen en daarbij hoort de mogelijkheid tot het voorschrijven van psychofarmaca. De verzoekers vergoeden wel de medicijnen die we geven, maar stellen ons vervolgens niet in staat om te controleren wat de gevolgen van die medicatie zijn. Om de met medicatie samenhangende ziektebeelden tijdig te onderkennen, moet je die twee aspecten in juist in één hand houden. Voor de patiënt heeft dat ook voordelen. Manisch-depressieve mensen bijvoorbeeld functioneren tussen hun depressieve periodes in veelal volstrekt normaal. Die vinden het al vreselijk dat ze medicijnen moeten slikken en ze zien er al helemaal tegenop om voor onderzoek naar een inrichting als Vijverdal te gaan, want dat werkt natuurlijk toch stigmatiserend."

Emely Nobis

De rubriek 'In Stelling' is bestemd voor iedereen die een opiniërende bijdrage kwijt wil over een onderwerp dat leeft binnen de universitaire gemeenschap. Artikelen kunnen op grond van gebrek aan leesbaarheid of actualiteitswaarde worden geweigerd; daarom is overleg vooraf met de redactie raadzaam.

In "Allemaal voor niets" (Hollands Maandblad 1987 nr. 10) heeft Willem Vermeer laten zien hoe de wetten van Parkinson hebben uitgewerkt tijdens de universitaire bezuinigingsoperaties in de jaren 1983 tot en met 1986. Terwijl in onderwijs en onderzoek stevig gesnoeid werd, vond er een kolossale groei plaats in de (hogere) bureaucratie. Of dit proces zich aan deze universiteit eveneens heeft voorgedaan, is moeilijk na te gaan, omdat de RL in die periode nog een sterke algemene groei doormaakte. Dat Parkinsons wetten ook hier opgaan, wil ik illustreren aan de hand van het voorstel voor een nieuwe regeling extra-honorering, dat door het college van bestuur aan de faculteitsbesturen ter advisering is voorgelegd. Mijn persoonlijk commentaar bij dit voorstel wil ik graag in wijder kring bekend maken, daarbij vooropstellend dat het niet is ingegeven door enig financieel eigenbelang ("helaas" sprak de dwaas), aangezien de metajuridica zich slecht te gelde laat maken.

Wat het CvB voorstelt komt neer op het volgende: alle inkomsten uit activiteiten die de vorm (hadden kunnen) aannemen van derde-geldstroom-activiteiten, kunnen - in samenspraak van maar liefst drie bestuurlijke instanties (vakgroepvoorzitter/diensthoud, directeur en hoofd Personele Zaken) - tot maximaal 15% van de inkomenschaal worden toegevoegd aan het salaris van medewerkers van de vakgroep/dienst, van waaruit die activiteiten ondernomen zijn. Men kan dit voorstel zien als een complement van de thans geldende en de nieuw voorgestelde derde-geldstroom-regelingen. Deze brengen een hoop rompslomp met zich mee en leggen de financiële speelruimte van onderzoekers flink aan banden. Daardoor zal de neiging ontstaan onderzoek zodanig te organiseren, dat het buiten universitair verband plaatsvindt en volgens geruchten gebeurt dat dan ook al, met name bij onze burens, de economen en de geneesdames en -heren.

Via de thans voorgestelde regeling beoogt het CvB mede enige financiële greep op die activiteiten te krijgen. De door het CvB te leggen claim op neveninkomsten is gebaseerd op een speciale interpretatie van de definitie van "nevenwerkzaamheden" in een BIZA-circulaire van januari 1987: "werkzaamheden die de betrokkene in verband met zijn functie niet zijn opgedragen en ook niet geacht kunnen worden te zijn opgedragen". Het CvB meent dat hiervoor alleen de aard van de werkzaamheden bepalend is en niet de arbeidstijd, waarin die activiteiten plaatsvinden. Alles wat ook maar enige relatie heeft met de functie, waarvoor men aan de universiteit is aangesteld, zoals een rechter-plaatsvervangerschap of een adviseurschap bij een bank, wenst het college te beschouwen als werkzaamheden voortvloeiend uit de functie aan de RL. De op basis van deze interpretatie voorgestelde regeling is duidelijk in strijd met het beginsel van de vrijheid van arbeid. Die vrijheid impliceert, dat men zelf kan beslissen aan wie (en voor hoe lang) men zijn arbeidskracht

Parkinson aan de universiteit

Over het voorstel extra-honorering

verhuurd of de producten ervan verkoopt. Uiteraard mag men zelf dit recht beperken, bijvoorbeeld via een non-concurrentiebeding. Dit kan echter niet eenzijdig worden opgelegd, zoals het college thans poogt. Het voorstel impliceert immers dat RL-medewerkers de RL geen concurrentie mogen aandoen op de onderzoeksmarkt, c.q. bij de maatschappelijke dienstverlening van niet-wetenschappelijke aard, die het college er volstrekt ten onrechte aan toevoegt. Voor mensen die in deeltijd werkzaam zijn moet het college vanzelfsprekend weer een uitzondering maken. Maar dat illustreert alleen maar het merkwaardige van de interpretatie, waarin kennelijk de 38-urige werkweek tot norm verheven wordt.

Ter rechtvaardiging van het voorstel wordt aangevoerd dat extra inkomsten "veelal voortvloeien uit kennis en vaardigheden die verworven zijn in het kader van het dienstverband bij de RL

en dat men vaak, alleen omdat men werkzaam is bij de RL, gevraagd wordt/de mogelijkheid heeft om die activiteiten te verrichten". Dergelijke externe effecten, gesteld al dat ze in concreto aantoonbaar zouden zijn, vormen echter geen grondslag voor een recht op niet in diensttijd van de RL gegenereerd inkomen. De RL kan haar werknemers krachtens de arbeidsovereenkomst verplichten tot bepaalde prestaties, maar ze kan zich niet nog eens laten betalen voor de reputatie die haar werknemers ontlend aan die aanstelling en aan hun aan de RL geleverde prestaties. Als dit wel zo was, zou de RL haar onderzoekers of hun eerdere werkgevers ook moeten betalen in al die gevallen, waarin een voor een RL-onderzoeker eervolle opdracht niet te danken is aan, of mogelijk is door diens dienstverband aan de RL.

Als tweede rechtvaardiging voor het voorstel voert het college aan dat acti-

viteiten buiten de werktijd negatief kunnen uitwerken op de hoofdwerkzaamheden. Dat kan, maar ook het tegendeel is mogelijk. Als het eerste het geval is, is het het goed recht van de RL volledige nakoming van de arbeidsovereenkomst te verlangen. Om die reden lijkt het me ook volstrekt legitiem RL-medewerkers te verplichten te rapporteren over hun bronnen van inkomsten uit arbeid. De RL mag verder verlangen dat activiteiten buiten diensttijd beperkt worden, als die aan de goede vervulling van de dienst in de weg staan. Maar dit alles legitimeert niet het opeisen van inkomsten van arbeid buiten diensttijd. Ongetwijfeld zal het soms moeilijk zijn te bepalen wat nog wel en wat als niet meer in diensttijd verrichte activiteit is aan te merken. Schattingen over het tijdsbeslag van onze activiteiten worden echter in andere contexten door de planningsbureaucraten voortdurend van ons verwacht. Bij een verplichte openheid over activiteiten die neveninkomsten genereren, is bovendien intercollegiale sociale controle mogelijk en kan de toerekening van neveninkomsten op een enigszins realistische wijze plaatsvinden. Van openheid over neveninkomsten zal bij het thans voorgestelde niets terecht komen, tenzij de belastingdienst de RL voortaan zou gaan informeren over de arbeidsinkomsten van de medewerkers, hetgeen nog steeds volstrekt ongeoorloofd is.

Het college gaat in zijn rechtvaardiging van het voorstel voorbij aan het feit, dat de BIZA-circulaire slechts beperkte betekenis kan hebben voor de wetenschappelijke medewerkers van de universiteiten, die immers werken onder het statuut van de academische vrijheid. Het college stelt dat het om inkomsten gaat uit activiteiten waartoe de RL opdracht kan geven. Ten onrechte! Binnen hun formele taakstellingen en de gegeven beperkingen qua geld en tijd, zijn de wetenschappelijke medewerkers van universiteiten volstrekt vrij om inhoud te geven aan hun taak, hoewel er uiteraard wel interne hiërarchische verhoudingen onder hen kunnen bestaan. Een uitvloeisel van de academische vrijheid is, dat niemand verplicht is derde-geldstroomonderzoek te verrichten, tenzij hij specifiek is aangesteld voor dergelijk onderzoek. Iets anders is, dat men verplicht kan worden zijn onderzoek zo mogelijk via de derde (of tweede) geldstroom te financieren, als hieraan naar het oordeel van de verantwoordelijke onderzoekers geen bezwaren zijn verbonden voor de academische vrijheid.

Naast alle andere bezwaren is het voorstel ook nog een belastingtheoretisch wangedrocht. Mijn bezwaar op dit punt geldt overigens voor derde-geldstroomactiviteiten in het algemeen en niet alleen voor die welke buiten het dienstverband worden ondernomen. Hoewel derde-geldstroom-activiteiten als marktactiviteiten zijn aan te merken, betaalt de universiteit over de opbrengsten geen BTW en evenmin belasting over de winst. Van die winst maakt het de extra-honoreringen te boven gaande bedrag deel uit, dat

anders als inkomen van de onderzoekers zou zijn aangemerkt en onder de inkomstenbelasting was gevallen. Aldus treedt niet alleen concurrentievervalsing op ten opzichte van niet via universiteiten opererende kandidaten op de onderzoeksmarkt, maar wordt ook een nieuwe fiscaalrechtelijke particulariteit geschapen. Het geld dat de universiteit aldus binnensleept, wordt weliswaar weer geïnvesteerd in de organisatie en als het meezit in onderzoek, maar dat neemt niet weg dat het niet via de reguliere belastingheffing vloeit in het algemene fonds, dat een door politieke organen nader te bepalen bestemming heeft. Deze incongruentie zal zich kunnen manifesteren in het geval van RL-medewerkers die in het buitenland gevestigd zijn en voor hun inkomsten buiten diensttijd kunnen worden aangeslagen, omdanks het feit dat de RL ze verplicht die inkomsten aan de RL af te dragen.

Het voorstel is in strijd met de rechtsgelijkheid, omdat voor de medici de bestaande afwijkende regelingen blijven gelden.

Het is tenslotte ook nog in beleidsmatig opzicht volstrekt inconsequent. Om het probleem van de discrepantie tussen marktwaarde en ambtelijke salarissen op te lossen zijn speciale regelingen in het leven geroepen: de koop- en behoudregeling, de bindingsspremie, de coryfeeën- en de functioneringstoelage. Die regelingen zouden grotendeels overbodig zijn, als men winstdelingsregelingen zou hebben voor activiteiten in diensttijd en als men neveninkomsten vrij zou laten. Ook het college beseft wel dat de voorgestelde regeling zal gaan wringen en het maakt dan ook individuele uitzonderingen mogelijk op het maximum van 15% extra-honorering, zonder echter nadere criteria daarvoor aan te geven. Daarmee worden weer nieuwe wegen geopend voor lobby en ambtelijke willekeur. Een prachtige illustratie van (een variant van) Parkinsons laws: hoe inconsequenter het beleid, des te meer er geregeld moet worden en des te meer uitzonderingen er op die regelingen moeten worden gemaakt c.q. des te meer bureaucratie. Ik vrees dat ondanks de geschapen mogelijkheid van uitzonderingen waardevolle (potentiële) medewerkers er de voorkeur aan zullen geven hun marktwaarde volledig te gelde te maken en de universiteit de rug toe te keren, omdat ze niet bereid zijn hun betaalde nevenactiviteiten in het geniep te ontplooiën, ze te staken dan wel van betaling af te zien.

Prof. mr. Nico Roos

Pekingezenders kunnen biologen en gedragswetenschappers niet dichter bij elkaar brengen

BIOLOOG MAG NIET ZEGGEN WAAROM EEN DIER ZO DOET

"De Biologie en Methodologie van aanleg en omgeving" is de wat weinig pakkende titel van het niettemin zeer leesbare proefschrift waarop Harry Smit van de vakgroep Gezondheidsethiek en Wijsbegeerte onlangs is gepromoveerd tot doctor in de wijsbegeerte. Smit, die van huis uit niet alleen filosoof, maar ook bioloog is, behandelt het debat tussen aanhangers van de aanleg- en omgevingstheorie als een (wetenschaps)filosofisch vraagstuk. Aan het eind van zijn verhaal komt hij tot de paradoxale conclusie dat het debat ogenschijnlijk de wereld uit is, omdat vast is komen staan dat er geen echte tegenstelling is, althans niet op empirisch vlak maar dat in de theorie de tegenstelling alerminst is opgelost.

Harry Smit: debat tussen aanleg- en omgevingdenkers is helemaal niet de wereld uit (foto Franco Gori)

Een van de grote mysteries van het leven is de vraag waarom een eendekuiken, meteen nadat het uit zijn ei gekropen is, achter zijn moeder de eend aanloopt en niet achter een andere eend of een kip. Waar haalt het dier binnen een minuut die wetenschap vandaan? Is dat een kwestie van leren of is het gewoon de aard van het beestje, die in zijn genen zit ingebouwd? Psychologen en ethologen hebben over die vraag een verwoede strijd geleverd, die weliswaar veel prominente geleerden, veel spannende experimenten en veel lekendebatten heeft opgeleverd, maar nooit een van de twee mogelijke antwoorden: 'het is de aanleg' of 'het is de omgeving' die het kuiken zijn moeder achterna doet lopen. Om meerdere redenen is het 'aanleg/omgeving'- of 'nature/nurture'-debat zo belangrijk. Waar het bij veel dierpsychologen met hun eenvoudige vraagstelling uiteindelijk om draait is een verklaring te geven voor het meer gecompliceerde menselijk gedrag. Als de resultaten van een onderzoek in de richting van de aanleg wijzen, is dat een steuntje in de rug voor degenen die beweren dat de menselijke intelligentie of de seksuele voorkeur niet na de geboorte wordt bepaald, maar voor een groot deel v'oor die tijd is vastgelegd in het erfelijk materiaal. Door zulke resultaten kunnen biologische verklaringen voor menselijk gedrag meestal rekenen op een vijandig onthaal, men denke aan Buikhuisen, Swaab of zeer onlangs de Nijmeegse criminoloog Rutenfrans.

Harry Smit beschrijft in zijn proefschrift niet alleen uitvoerig het verloop van het nature/nurture-debat, maar vooral het daarachter schuilgaande wetenschapsfilosofische vraagstuk. Hoe zijn de deelnemers aan de discussie wetenschappelijk te werk gegaan? Smit maakt daarbij gebruik van het begrippenpaar deductie/inductie uit de wetenschapstheorie van Sir Karl Popper. Volgens Popper zijn er globaal genomen twee manieren om wetenschappelijk te werk te gaan. In het ene geval verzamelt de onbevooroordeelde onderzoeker zoveel mogelijk feiten en probeert vervolgens daaruit een algemene uitspraak te distilleren. Bij deductie gaat de onderzoeker voortdurend uit van theorieën die hij vervolgens gaat toetsen door te proberen die te weerleggen. De inductieve methode wordt ook 'empiristisch' genoemd en de deductieve methode 'rationalistisch'.

Emmer en zoeklicht

Maar deze tegenstrijdigheid is niet alleen terug te vinden in de gehanteerde methodes van onderzoek. Ook de inhoud van het debat kent dezelfde tegenstrijdigheid, schrijft Smit. Poppersprekt van de Emmer- en Zoeklichttheorie. In het eerste geval wordt de geest bij de geboorte als een lege emmer beschouwd, die langzaam volstroomt met informatie. De verwerking van die informatie levert door herhalingen kennis op. Behavioristen zijn volgens Popper typische vertegenwoordigers van deze door hem

verachte stroming: zij gaan ervan uit dat gedrag niet erfelijk bepaald is en gebruiken alleen waar te nemen feiten om tot een conclusie te komen. Voor hen tellen alleen de waarneembare omgevingsfactoren. De 'zoeklicht'-denkers daarentegen accepteren de gedachte dat een mens bij zijn geboorte in ieder geval structuren meekrijgt om kennis te vormen, als hij al geen kennis meekrijgt. Bij omgevingsdenkers past de inductieve methode en bij aanlegdenkers de deductieve methode, vindt Popper. Volgens Smit vinden we deze dubbele tegenstelling terug in veel wetenschappelijke discussies met een biologische en een gedragswetenschappelijke. Darwin was een aanlegdenker, die deductief te werk ging en meer recent was het Burnet die de grondslag voor de immunologie legde door de 'onwaarschijnlijke' theorie te opperen dat organismen beschikken over een genetisch gereguleerd selectiemechanisme om antilichamen te vormen waarmee ze antigenen kunnen bestrijden.

Genetische verklaring

Smit gaat in zijn proefschrift uitvoerig in op het spectaculaire ethologisch onderzoek dat in de afgelopen decennia de gemoeieren van veel biologen en gedragswetenschappers heeft beziggehouden. In de jaren dertig begon de Duitse etholoog Konrad Lorenz zich te verzetten tegen de opvattingen van de Amerikaanse behavioristen, die iedere genetische verklaring voor gedrag bij voorbaat

Konrad Lorenz in gesprek met een pekingeend

afwezen. Volgens Lorenz moest er ook een genetische verklaring gezocht worden voor het fenomeen dat de ene soort zich anders gedraagt dan de andere. Daarop begon een reeks van experimenten om met uitschakeling van de invloed van de omgeving de ontwikkeling van een embryo te onderzoeken. Vooral embryo's van vogels, die in een ei zitten en daarom gemakkelijk geïsoleerd kunnen worden, waren geliefde objecten van studie. De Chinese onderzoeker Kuo bijvoorbeeld knipte venstertjes in de eierschaal om het embryo te kunnen observeren. Zo constateerde hij dat in een bepaalde fase van de ontwikkeling de hartslag het kopje op en neer deed bewegen, et voilà: dat was het antwoord op de vraag waarom een kuiken direct na het uitkomen van het ei pikbewegingen kan maken. Andere onderzoekers als Hamburger en Oppenheim ontdekten echter dat embryo's al in een veel eerder stadium typische bewegingen maken die niet zijn toe te schrijven aan een aanwijsbare prikkeling.

Pekingeend

Een ander opzienbarend onderzoek was dat van Gottlieb, die wilde weten waarom het kunstmatig uitgebroede kuiken van een pekingeend vanaf de eerste levensminuut uitsluitend op de lokroep van zijn eigen soort reageert, zonder dat het ooit iemand van die soort in de buurt heeft gehad. Gottlieb wilde nagaan of het misschien het eigen stemgeluid was dat het kuiken herkende. Daarom opereerde hij een aantal embryo's enkele dagen voor het uitkomen om hen stemloos te maken. Een controlegroep onderging een soortgelijke schijnoperatie. Inderdaad bleken de kuikens die de laatste dagen voor het uitkomen geen geluid hadden kunnen maken niet in staat een kip van een eend te onderscheiden, terwijl de kuikens uit de controlegroep daar geen problemen mee hadden. Dat leek dus een nederlaag voor de aanhangers van de aanlegtheorie, maar in een vervolgonderzoek weerlegde Gottlieb die conclusie weer. Embryo's bleken in een vroeger stadium, wanneer ze zelf nog geen geluid kunnen produceren, in staat selectief te reageren op geluiden van buiten het ei; zij herkenden blijkbaar het geluid van de eigen soort. Op grond van zijn bevindingen meent Gottlieb dat het debat niet gaat over de tegenstelling 'of aanleg' of 'omgeving', maar om de vraag welke rol rijping van aangeboren structuren enerzijds en ervaring anderzijds spelen in de ontwikkeling van gedrag. Daarin spelen zowel aanleg als omgeving een rol. Gaandeweg komt Smit in zijn proefschrift tot de conclusie dat deze tweedeling van Popper niet geschikt is om de nature/nurture-discussie te analyseren. Volgens Smit is voor de biologen het debat terechtgekomen op het niveau van een 'empirische puzzel'. Dat wil zeggen

dat de rand gelegd is en dat nu de rest van de stukken aaneen gepast kan worden. Poppers ideeën hebben hem bij die conclusie niet kunnen helpen, omdat daarin eveneens een onhoudbare tweedeling tussen inductie en deductie voorkomt. Volgens Smit komt het maar een paar keer in de eeuw voor dat iemand echt deductief met wetenschap bezig is: "Als je niet deductief bezig bent, ben je dan inductief bezig? Natuurlijk niet. Einstein, Darwin en Burnet zijn voorbeelden van deductieve denkers. Er zijn een paar helden die de rand van de puzzel leggen en de rest wordt gelegd door het gewone wetenschappelijke volk. Veel onderzoek dat als deductief gepresenteerd wordt, is langs inductieve weg verkregen. Daar wordt dan achteraf een deductieve presentatie bij bedacht. Welke wetenschapper is hier nu de hele dag bezig theorieën te testen?" Smit geeft in zijn boek het voorbeeld van de etholoog Niko Tinbergen, die zich afvroeg waarom kokmeeuwen direct na het uitkomen van hun eieren de schalen twintig meter verder deponeren. Zijn hypothese was dat de witte schalen een te gemakkelijk teken waren voor roofvogels, die op zoek zijn naar een vers kuiken. Tinbergens hypothese bleek juist, maar het was geen deductief tot stand gekomen veronderstelling. Hij refereerde natuurlijk aan de evolutietheorie van Darwin."

Debat blijft bestaan

Smit wordt regelmatig geconfronteerd met de stelling dat het nature/nurture-debat uit de wereld is. "Dat is helemaal niet waar. Zolang het empirische werk binnen de randen van de puzzel doorgaat, is er weinig aan de hand, maar zodra de vraag wordt gesteld waarom een of andere vorm van gedrag wordt vertoond, laait het debat weerop. Theoretisch gezien is er niets opgelost." Als voorbeeld haalt Smit het onderzoek van de sociobioloog Fisher aan, die de hypothese heeft bedacht dat het verschil in ouderlijke zorg afhangt van het verschil in investering die het kost om kroost groot te brengen. Smit: "Als je dan ontdekt dat bij bepaalde vissen het mannetje agressief doet tegenover andere vissen, terwijl het vrouwtje op de eitjes past, lijkt dat heel gewoon. Maar vervolgens ontdekt hij dat als het mannetje op de eitjes past, het vrouwtje het agressieve werk overneemt. Voor een bioloog is dat een prachtig gegeven, maar als hij daarmee komt aanzetten bij een psycholoog, heeft die meteen de neiging om te gaan lachen met zo'n simpele verklaring. Die komt dan met allerlei omgevingsfactoren, want hij wil niet van die simpele biologische verklaringen".

Jacques Herraets

STUDENTEN KRIJGEN BELASTINGAANSLAG

De belastingherziening-'Oort' die op 1 januari 1990 in werking zal gaan heeft ook consequenties voor studenten met een bijbaan. Omdat het belastingvrije bedrag aanmerkelijk verlaagd zal worden kan een hele reeks studenten in het voorjaar van 1991 een verplichte belastingaanslag verwachten. Dat betekent echter niet belasting betalen. Om meer duidelijkheid te scheppen heeft het Ministerie van Financiën de brochure 'Belastingherziening 1990 Studiefinanciering' opgesteld.

Het voornaamste doel van de operatie-Oort is belastingvereenvoudiging. De loonbelasting en de premievolksverzekeringen worden vanaf 1 januari als een bedrag, premievolksverzekering, ingehouden en het aantal belastingschijven worden teruggebracht van negen naar drie. Verder zal het belastingvrije bedrag worden verlaagd naar 4568 gulden. Iemand die in 1990 naast basisbeurs en aanvullende financiering gemiddeld tweehonderd gulden bijverdient en over dit geld premievolksverzekering heeft betaald zal in het voorjaar van '91 een belastingaanslag op de deurmat vinden. Het totale belastbare inkomen is namelijk hoger dan het vastgestelde belastingvrije bedrag. Het belastbare inkomen bestaat uit: vijftienvijftig procent van de basisbeurs (1.816 gulden), honderd procent van de aanvullende financiering en de netto inkomsten uit dienstbetrekking.

Stel dat een student in 1990 voor 1.740 gulden aanvullende financiering in aanmerking komt. Bovendien heeft hij een bijbaan waarmee mee hij niet de door het Ministerie van Onderwijs gestelde limiet overschrijdt. Dan is het belastbare inkomen over dat jaar: 1816 plus 1.740, plus twaalf keer het toegestane bedrag van tweehonderd gulden. Het bedrag dat hij uit dienstbetrekking heeft ontvangen mag vervolgens nog verminderd worden met tweehonderd gulden in verband met de zogenaamde 'vier procentregeling'. Dat maakt samen 5.756 gulden, 1.188 gulden boven het belastingvrije bedrag. De verschuldigde belasting over dit bedrag bedraagt ongeveer 35 procent van 1.188, zo'n 415 gulden. De te betalen inkomstenbelasting valt echter lager uit dan de al afgedragen premie volksverzekering, in dit geval een kleine vijfhonderd gulden. Het ver-

schil wordt in het voordeel van de student verrekend. Dit is minder dan in de huidige situatie. Als bovenstaande situatie zich dit jaar zou hebben voorgedaan zou de student met een T-formulier het gehele bedrag dat is afgedragen aan loonbelasting en premies terugkrijgen. Voor inkomen waarover geen premie volksverzekering is geheven, bijvoorbeeld loon uit free-lance werkzaamheden of rente-inkomsten, geldt de zogenaamde invorderingsvrijstelling. Als in 1990 het totale belastbare inkomen hieruit bestaat en niet hoger is dan 150 procent van het belastingvrije bedrag dan is er geen sprake van een verplichte aanslag. Zit iemand boven die 150 procent maar nog onder 250 procent van het belastingvrije bedrag dan moet hij of zij verplicht aangifte doen. In dit geval hanteert de belastingdienst de gedeeltelijke invorderingsvrijstelling. De belastingaanslag valt in dit geval lager uit dan de belastingschijf aangeeft. Via een bepaalde formule wordt de aanslag automatisch verlaagd. Ook al hoeven slechts weinig studenten in 1991 inkomstenbelasting te betalen, een groot aantal zal wel een belastingformulier moeten invullen. De brochure is vanaf volgende week beschikbaar bij het belastingkantoor en te bestellen bij de gratis belastingtelefoon (06-0543).

HOP/Gerald van Wilgen

Autorijschool Dorssers

doet het met garantie

Jawel, indien u de eerste keer niet slaagt voor het rijexamen, betaalt u de tweede keer niets.

Door het houden van proefexamens wordt u optimaal voorbereid op uw examen. U betaalt slechts fl.35,- per rijles in VW golf. Tevens het adres voor uw motorrij-opleiding. Bel voor informatie 043- 616153.

ETRURIA TRAVELS

wintersportreizen voor groepen of alleenstaanders naar Joegoslavië, a/d grens met Italië en Oostenrijk. Diverse vertrekdata. v.a. f. 319,00

Tel. 043-619351
Postbus 280
6200 AG Maastricht

In het kader van het 200-jarig bestaan van de Stadsschouwburg in Maastricht is nu ook onze bonbon als beste geselecteerd

Friandises

Chocolatier

De vermaarde pralines van Maastricht

Wycker Brugstraat 55, Maastricht

BOEKHANDEL SERVAAS STOPT ERMEE

de wetenschappelijke boekhandel SERVAAS gaat de deuren aan het Vrijthof sluiten.

Alle boeken moeten op korte termijn worden verkocht.

Het hele pand moet eind dit jaar leeg.

VANAF MORGEN WORDEN ALLE BOEKEN
(exclusief bestellingen, school- en studieboeken)
MET KORTINGEN VERKOCHT.

Wij starten deze week met **10 %** korting en elke week doen we er **5 %** bij.
(tot max. 50% korting in december)

DAAROM
VANAF NU...

GAAN WEG MET

AL ONZE

BOEKEN

(exclusief bestellingen, school- en studieboeken)

DEZE WEEK

50%

KORTING

BOEKHANDEL

SERVAAS

MAASTRICHT VRIJTHOF 29 TEL. 043 - 250054

Dienst Voorlichting

"Bulletin" wordt verzorgd door de Dienst Voorlichting. Kopij inleveren bij de redactrice van deze rubriek, Noortje van Putte, kamer 0010, Bouillonstraat 3, op speciale kopijbladen (bij haar verkrijgbaar). Kopij dient UITERLIJK VOOR VRIJDAG 12 UUR ingeleverd te worden voor de Observant die de donderdag daarop verschijnt. De Dienst Voorlichting behoudt zich het recht voor berichten in te korten, te wijzigen of niet meteen op te nemen. Externe berichten worden meestal niet opgenomen.
Informatie: Noortje van Putte, tel. 887171.

beschikbaar gesteld.
 Aanvragen indienen voor april 1990.
 - De brochure van het Europees Universitair Instituut te Florence ligt bij B.B. ter inzage. Tevens informatie over studiebeurzen en onderzoeksbeurzen. Sluitingsdatum: 31 jan.
 - B.B. heeft info ontvangen over NATO research fellowships.
 Sluitingsdatum 22 jan.
 Meer info bij Bureau Buitenland op di. en do. van 10.00 tot 11.30, kamer 2.006A, Bou 3, tel. 887513/7519.

Onderwijs

Kerstreces
 I.v.m. het Kerstreces zullen in de week van 18 t/m 22 dec. en in de week van 1 t/m 5 jan. de open spreekuren van de studentendecanen vervallen en zal de studie- infotheek gesloten zijn. Wel worden er telefonische spreekuren gehouden en kan in spoedeisende gevallen een afspraak met een decaan of voor de studie- infotheek worden gemaakt.

Bureau Studentendecanen
 Bij het bureau Studentendecanen kunnen alle studenten en auditoren van de RL met vragen en problemen terecht. De decanen geven voorlichting en advies bij vragen van studenten m.b.t. hun sociale en economische situatie. Hierbij valt te denken aan o.a.: uitstel van militaire dienstplicht, studiefinanciering en uitkeringen, studievertraging, studie-onderbreking, aanmelding, loting, plaatsing, inschrijving en inschrijvingsduur, beroepsprocedures, inschrijving als auditor, resp. extraneus, beroep op noodfonds, (vervolg)opleidingen.
 Ook voor begeleiding bij problemen van meer persoonlijke of psychische aard kan men een beroep doen op het decaan. B.v.: onzekerheid, gespannenheid, concentratieproblemen, vage lichamelijke klachten, eenzaamheid, moeilijkheden in het leggen van contacten, vragen omtrent de eigen identiteit, problemen/conflicten met de partner, sexualiteit, conflicten met de ouders, moeilijkheden bij het zelfstandig wonen.
 Open spreekuur: dinsdag en donderdag 14.00-16.00 uur en woensdag 17.00-19.00 uur. Telefonisch zijn de decanen bereikbaar: maandag t/m vrijdag 13.30-14.00 uur. Het secretariaat van bureau Studentendecanen is geopend: maandag t/m vrijdag 13.30-16.30 uur. Dan kunnen ook afspraken met een van de decanen gemaakt worden.
 Medewerkers: drs. Ruud v.d Berg (decaan), mr. Heleen de Bruin (hoofd), mw. Julliette Creemers (decaan), drs. Jos v.d. Schaaf (decaan). Bou3, kamer 0306, tel. 887354.

Studie- infotheek
 In de studie- infotheek van bureau Studentendecanen is informatie aanwezig m.b.t. studierichtingen en afstudeerrichtingen binnen het Nederlands Wetenschappelijk Onderwijs en het Hoger Beroepsonderwijs. Ook voor informatie over de arbeidsmarkt, militaire zaken, handicap, etc. kan men in de studie- infotheek terecht. Laatste aanwinsten: Elseviers Studiaalmanak 1989/1990 en Elseviers Beroepenmanak. Tevens de nieuwste HBO-almanak en het Poenboek.
 Studie- infotheek: geopend maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag 14.00-16.30 uur en woensdag 16.00-19.00 uur, Bou3, kamer 0310B, tel. 887351.

Steunpunt Studiefinanciering
 Het Steunpunt Studiefinanciering Maastricht geeft algemene en individuele informatie en advies aan al degenen in de regio, die te maken hebben/krijgen met vormen van studiefinanciering en centrale inning van lesgeld, ongeacht onderwijssoort of onderwijsinstelling. Deze info wordt verstrekt per telefoon (06-lijnen), aan de balie en op voorlichtingsbijeenkomsten. Brochures en formulieren zijn aan de balie te verkrijgen. Openingstijden: maandag t/m vrijdag 9.00-12.00 uur en 14.00-16.00 uur, tel. 3212151, Len.26.

Bureau Inschrijvingen/Centrale Studentadministratie
 Centrale Studentadministratie: telefonisch bereikbaar via tel. 887158/7159 maandag t/m donderdag 13.30-16.30 uur en vrijdag 9.00-12.00 uur.
 De balie van Bureau Inschrijvingen is op bovengenoemde tijden geopend, ingang Len.26.

stappen die advies geeft en tracht tot een oplossing van de problemen te komen. Daarbij zal de privacy van alle betrokkenen in acht worden genomen. Lukt het niet tot een oplossing te komen dan kan men de Klachtencommissie Ongewenste Intimiteiten inschakelen. Deze commissie onderzoekt de klacht en komt tot een oordeel. Als de klacht gegrond is, wordt het oordeel ter kennis gebracht aan het CvB. Ook krijgt het CvB advies over te nemen maatregelen. In het uiterste geval kan het CvB studenten de toegang tot de universiteit ontzeggen en medewerk(st)ers straffen met berisping, overplaatsing of ontslag.
Vertrouwenspersonen zijn:
 - voor studenten: Heleen de Bruin (SZ), kamer 0319A, Bou3, tel. 887345
 - voor medewerk(st)ers: Marty Wanders (PZ), kamer 0120, Bou3, tel. 887178 en bij afwezigheid Marijke Niemann (PZ), kamer 0116B, Bou3, tel. 887182.
 Degene die een klacht heeft wordt dringend geadviseerd zich tot een vertrouwenspersoon te wenden. De volledige tekst van de klachtenprocedure is verkrijgbaar bij de vertrouwenspersonen, H. Manders (PZ, k. 0110A, Bou3, tel. 887190), de bureau's Onderwijs van de faculteiten, de dienst Voorlichting (k. 0010, Bou3, tel. 887172) en de secretariaten van alle werkeenheden binnen de RL.

De rijdende psychiater
 Filmclub GGK organiseert i.s.m. Lumière de film De rijdende psychiater. Men is van 'rijdende psychiater' gaan spreken omdat de psychiater zich daadwerkelijk per auto begeeft naar de plaats waar de patiënt zich bevindt. Vanuit de hele stad komen meldingen binnen van mensen die in acute psychische nood verkeren, 24 uur per dag en 7 dagen per week. Het gaat om mensen in opwindingsstoelantiden, psychotische, suïcidale en depressieve mensen, alcoholisten en druggebruikers en mensen in relationele crisisituaties. De film laat een etmaal uit het werk van de rijdende psychiater zien, zonder commentaar en zonder interviews. De toeschouwer maakt het werk van 2 psychiaters mee (een man en een vrouw) en wordt een blik achter de schermen van de dienst gegund. De film draait op 4 en 5 dec., aanvang 20.00 uur. Kaarten reserveren en opgave voor abonnement tel. 888157. Prijs abonnement (tot aug. '90) f 5,-. Toegangsprijs: abonn.houders f 6,-, overigen f 8,-.

Agenda KOKO
Zo. 3 dec.: Sven's laatste loco
di. 5 dec.: Richard's laatste loco (o jee)
wo. 6 dec.: sintje- klaas avond (oh kokokom er eens kijken) 21.00 uur.
 Marieke's laatste loco
do. 7 dec.: politiek café NSEM bij KOKO Bas' laatste loco
vr. 8 dec.: Inge's laatste loco
zo. 10 dec.: Jurgen's laatste loco
wo. 13 dec.: alv + bestuurswisseling 20.00 uur
vr. 12 jan.: back to the eighties, feest in de Dominicanerkerk.
 ma, di, wo (vegetarisch, do mensa 19.00 uur. Inschrijven op de kroeg.
 Info: KOKO, Hoogbrugstraat 1, tel. 215418.

Agenda Tafelstraat 13
ma. 4 en 11 dec.: Boal- theater
wo. 6 dec.: 18.30 uur Lijfwerk 20.00 uur Nauwgezet en wanhopig
do. 7 dec.: 17.00 uur Koor 20.00 uur Toneelrepertie
zo. 10 dec.: 10.45 uur Viering (2e Advent) in de Cella broederskapel samen met de Citykerk. Voorganger: Maart Vestjens m.m.v. zanggroep.

Agenda AEGEE Europe
28 nov.-2 dec.: Sevilla (Sp.) 'Europe of the regions'
4 t/m 9 dec.: Oviedo (Sp.) congres 'Healthy Europe- the social, economic and legal aspects of health related problems in the E.C.'
11 t/m 13 jan.: Enschede 'European Information Technology Market'
26 t/m 28 jan.: Bonn (Brd.) 'Fortress Europe'
7 t/m 11 feb.: Amsterdam 'Japan, a magic wor(l)d'
2 t/m 6 apr.: Parijs (Fr.) congres 'EGEE

weging, van ministers tot consumentenbonden, van professionals tot patiënt- norganisaties) en vele honderden stukken geanalyseerd.
 Hoewel iedereen inderdaad de zin van 'voorkomen is beter ...' onderschrijft blijkt vrijwel geen enkele organisatie concrete actie op dit terrein te willen of kunnen nemen. Opvallend is dat de traditionele 'schuldigen' voor de starheid in de gezondheidszorg (financiers en professionals) zich op dit terrein hullen in 'welwillend nietsdoen'.
 Conclusie is dat de overheid door zogenaamde 'intersectorale' prioritering en efficiënter gebruik van communicatietechnieken de vicieuze cirkel zou kunnen doorbreken. Helaas blijkt daarvan in recente nota's ('Kerndocument') of het Regeerakkoord nog weinig terecht te komen.

Promotie drs. A. Honig
 Eveneens op 8 dec. promoveert drs. Honig op het onderwerp: 'Mind the body'. Promotores zijn prof.dr. H. Philipsen en prof.dr. M. Romme.
 Lichamelijke en psychische ziekten treden vaak gelijktijdig op. Bij gemiddeld de helft van de chronische psychiatrische patiënten wordt tegelijkertijd een of andere lichamelijke ziekte gezien die al of niet in relatie staat tot de psychiatrische problematiek. Deze ziekte, waarop de behandeling niet primair gericht is, wordt door behandelaars vaak niet onderkend. In de sociale psychiatrie (d.w.z. de psychiatrie die buiten het ziekenhuis wordt beoefend) is geen protocol voor de omgang met lichamelijke klachten en ziekten; in de instellingspsychiatrie is dat wel het geval.
 Drs. Honig heeft een inventarisatie gemaakt van de aard, omvang en miskenning van lichamelijke klachten en ziekten bij chronische patiënten die onder behandeling zijn van de Sociaal Psychiatrische Dienst van het RIAGG Maastricht. Aan de hand van de verkregen gegevens doet hij aanbevelingen voor een rationelere benadering van lichamelijke klachten en ziekten bij chronische RIAGG-patiënten. Daarbij deelt hij de samenwerking tussen de hulpverlener van de Sociaal Psychiatrische Dienst en de huisarts van de patiënt een centrale rol toe.
 Drs. A. Honig werkt bij het RIAGG Maastricht en de Vakgroep Geestelijke Gezondheidskunde.

Klachtenprocedure Ongewenste Intimiteiten
 Binnen de RL is de Klachtenprocedure Ongewenste Intimiteiten van kracht. Deze procedure maakt het studenten en medewerk(st)ers mogelijk beklag te doen over in de studie- of werksituatie door hem/haar als ongewenst beschouwde intimiteiten.
 Studenten of medewerk(st)ers kunnen daartoe naar een vertrouwenspersoon

Aula, TS53, 14 uur, info: tel. 887141/7210.
08-12 + 15-12 PAOR-cursus Alimenta- tierekenen, info: tel. 887273/7274.
08-12 Promotie mw. E. de Leeuw, Aula, TS53, 14 uur, info: tel. 887141/7210.
08-12 Promotie A. Honig, Aula, TS53, 16 uur, info: tel. 887141/7210.
12-12 Congres Automatiseringstijdperk; veranderend secretariaatswerk. Aula, TS53, 10.30-17.00 uur, info: voor RL Mw.I.Engelen, 887211; voor AZM Mw.M.Hensels, 862366.
14-12 Promotie R. Loffeld, Aula, TS53, 14 uur, info: tel. 887141/7210.
14-12 Promotie H. de Vries, Aula, TS53, 16 uur, info: tel. 887141/7210.
15-12 Promotie F. Peeze Binkhorst, Aula, TS53, 16 uur, info: tel. 887141/7210.
25-12 Eerste kerstdag: RL gesloten.
26-12 Tweede kerstdag: RL gesloten.
27-12 t/m 29-12 Verplichte ADV-dagen: RL gesloten.
01-01 Nieuwjaar: RL gesloten.

Universiteit

Promotie mw drs. R. Schoemaker
 Op 7 dec. promoveert mw.dr. Schoemaker op het volgende onderwerp: 'Experimental heart failure in rats'. Promotor is prof.dr. H. Struyker Boudier.
 Ondanks grote vooruitgang in de behandeling van hartfalen is de prognose nog maar weinig verbeterd. De ideale therapie zou zijn om, naast verbetering van de toestand van de patiënt door vermindering van de stuwingsymptomen (oedeem) ook in te grijpen in de processen in het hart zelf en zo het ziekteproces te vertragen en de prognose te verbeteren. Om dit te onderzoeken is een goed diermodel van groot belang.
 Drs. Schoemaker heeft in een rattemodel de effecten bestudeerd van acute en lange termijnbehandeling met drie typen geneesmiddelen. Deze geneesmiddelen geven bij de mens verbetering, maar men veronderstelt dat ze een verschillend effect op de hartstructuur hebben. De geneesmiddelen zijn gekozen enerzijds om de klinische relevantie van het model te toetsen en anderzijds om het resultaat van de verschillende effecten op de hartstructuur te bekijken.
 Voor alle drie geneesmiddelen is gevonden dat acute effecten nog geen voorspelling gaven voor de chronische effecten. De drie geneesmiddelen lieten na langdurige behandeling een vergelijkbare verbetering van de hartfunctie zien, waarbij effecten op de structuur van het hart bijdroegen aan de verschillende werkingsmechanisme. Het gegeven dat een behandeling vroeger in de ontwikkeling van het hartfalen met één van de geneesmiddelen slechtere resultaten gaf suggereert dat mechanismen die verantwoordelijk zijn voor adaptieve processen dezelfde zijn als die kunnen leiden tot de adaptatie en hartfalen. Dit maakt dat de keuze van geneesmiddel en van het tijdstip en de periode van behandeling bij hartfalen zorgvuldig moet gebeuren.

Promotie mw.dr. E. de Leeuw
 Op 8 dec. promoveert mw.dr. de Leeuw op het onderwerp: 'Health policy'. Promotores zijn prof.dr. G. Kok en prof.dr. N. Milió.
 'Voorkomen is beter dan genezen' is een wijsheid die ieder zal kunnen onderschrijven. Het beleid van de rijksoverheid ten aanzien van preventie is (hoewel het in de afgelopen jaren een schijnbaar hoge prioriteit heeft gekregen) echter nog verre van krachtig.
 Het onderzoek van drs. De Leeuw gaat over de haalbaarheid van vaststelling van een adequaat beleid. Daarvoor zijn enkele tientallen groeperingen geïnterviewd (van vakvereniging tot milieube-

RL AGENDA

30-11 Promotie J. Tordoir, Aula, TS53, 14 uur, info: tel. 887141/7210.
30-11 Promotie H. Vonsee, Aula, TS53, 16 uur, info: tel. 887141/7210.
30-11 Lezing: 'De Russische beeldende kunst, in het bijzonder Malevich', door Joop Joosten. Lezing: 'de Franse Revolutie als inspiratiebron voor de Russische avant-garde', door Nic. Tummers. Aula, 20.00 uur.
01-12 Inauguratie prof.dr. S. van der Linden, Aula, TS53, 16 uur, info: tel. 887141/7210.
01-12 t/m 22-12 Tentoonstelling, 'Affiches voor mensenrechten', Universiteitsbibliotheek, Bonnevantenstraat 2.
06-12 Lustrumsymposium "Onderhandelen", Faculteit der Economische Wetenschappen, Aula, TS53, 13.30 uur. Info: B.Staveaux, 888235.
06-12 Lezing: 'Avant-gardisme in het Russisch theater', door Hannah Bobkova. Toneelacademie, 20.00 uur.
07-12 Promotie mw.R.Schoemakers,

A
 S
 voor
 aanderen
 d grens
 enrijk.
 ata.

351
 rricht

5

EF

%

NG

DEL

AS

054

Academici die tempo willen maken, vinden hun startblok in PTT Nederland

U bent druk bezig met de afronding van uw studie bedrijfseconomie, bedrijfskunde, economie, econometrie, technische natuurkunde, informatica of elektrotechniek. Dat gaat u zeer gemakkelijk af: u heeft immers steeds tot de uitblinkers behoord. Daarmee bent u warm gelopen voor een professionele carrière waarin u nu eens echt

veel markten de onbetwist leider noemen. Realiseert zich dat je in die positie ook de vernieuwer moet zijn en denkt daarom – bijvoorbeeld op technologisch gebied – altijd vooruit. Was lang vóórdat het jaartal 1992 Europese betekenis kreeg al een gerespecteerd gesprekspartner in internationale kringen. En is – om die ambitieuze mentaliteit ook in de toekomst vast te houden – nu al op zoek naar het PTT-management van morgen.

De training

Getalenteerde academici zoals u kunnen bij PTT Nederland dan ook rekenen op een warme ontvangst. Op 'n goede carrièrebegeleiding van onze concernstaf Management Development.

Op regelmatige overplaatsing naar andere functies, afdelingen en werkmaatschappijen, zodat u onze organisatie zowel in de diepte als in de breedte leert kennen.

Op uitstekende primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden, die natuurlijk met u mee blijven groeien. Uw carrière zou trouwens best eens een andere wending kunnen nemen dan u nu – gezien uw studierichting – voor mogelijk houdt.

De selectie

Het mag duidelijk zijn dat onze managers-in-wording over nogal wat ambitie, talent en doorzettingsvermogen moeten beschikken. Vandaar een behoorlijk pittige selectieprocedure, die start met een tweetal oriënterende gespreksrondes.

Daarna volgt een uitgebreid psychologisch onderzoek. In de finale tenslotte wordt u voorgesteld aan een panel van PTT-topmanagers. Dit panel neemt uiteindelijk ook de beslissing over uw aanstelling.

Mocht deze procedure u niet afschrikken, maar juist sterken in de overtuiging dat u bij PTT Nederland aan het goede adres bent, dan is uw brief meer dan welkom bij Koninklijke PTT Nederland NV, concernstaf Management Development, Postbus 15000, 9700 CD Groningen. Voor meer informatie kunt u bellen: 06 - 0142.

tempo kunt gaan maken. U weet dat u daar de potentie voor heeft, dus zoekt u naar een werkgever die dat erkent. En die u vervolgens alle ruimte geeft.

Het stadion

Als uw profiel daarmee in grote lijnen is geschetst, is Koninklijke PTT Nederland NV zeer geïnteresseerd in een kennismaking. Ook PTT Nederland is zo'n hardloper. Is grootste transporteur van informatie en grootste particuliere werkgever op Nederlands grondgebied. Mag zichzelf in

ptt nederland

De nieuwe PTT: waar mensen 't maken.

ptt nederland

Schri
ding v
envel
de C
vacat
werke

Inter
Het F
ling S
enthc
SYS
COM
voor
Werk
-bere
voor
comm
nen,
oplev
-ondt
ware
nen c
-verz
netw
-hard
ment
-verke
ling v
-verle
van
ders
duret
Vere
-HTS
omsc
catie
-ople
muni
-goe
-zelfe
verle
Het b
1994
Sala
afhar
maxi
een v
1984
Info:
Prodi

Inter
De vi
zoek
enke
OND
voor
ber 1
voor
bract
Korte
De e
dage
werp
bege
doek
derzt
inten
incidi
de e
geba
de er
sure
chaa
de fr
pen
pulat
De t
incidi
voor
Take
-voot
sten)
-uitvc
venti
voet
-ondi
de sp
het k
van
-anal
Ople
bij vc
melij
Sala
afhar
maxi
1984
Aans
basis
scha
Info:
4377

Vacatures

Schriftelijke sollicitaties onder vermelding van het vacaturnummer op brief en enveloppe binnen 10 dagen richten aan de Dienst Personele Zaken.

Interne vacature 155 Het Rekencentrum zoekt voor de afdeling Systemen en Productie een jonge en enthousiaste SYSTEEMPROGRAMMEUR DATA-COMMUNICATIE (M/V)

Interne vacaturenummer: 156 De vakgroep Bewegingswetenschappen zoekt voor het project 'Effectiviteit van enkelbraces' een ONDERZOEKSASSISTENT(E)

Interne vacaturenummer: 156 De vakgroep Bewegingswetenschappen zoekt voor het project 'Effectiviteit van enkelbraces' een ONDERZOEKSASSISTENT(E)

Interne vacatures 157(A) en 158(B)

Bij de FdGW wordt t.b.v. de vakgroep Epidemiologie gevraagd een tweetal: TOEGEVOEGD ONDERZOEKERS full-time (m/v)

Dienst Voorlichting

tan.gov. Aanvang 20.00 uur, toneelacademie, Lenculenstr. 31- 33, toegang gratis. Info: Studium Generale, tel. 887541/ 7540.

Studium Generale

De schilderkunst van Malevich Do. 30 nov. houdt Joop Joosten, conservator van het Stedelijk Museum in Amsterdam, in het kader van het Studium Generale een lezing over de schilderkunst van Malevich.

Geneeskunde

Klinische Lezingen REFLEX Eén maal in de drie weken een patiëntencasus/presentatie door een Klinische Vakgroep op Randwyck in colloquiumzaal 0.124, van 9:30 tot 11:00 uur.

Geneeskunde

Klinische Lezingen REFLEX Eén maal in de drie weken een patiëntencasus/presentatie door een Klinische Vakgroep op Randwyck in colloquiumzaal 0.124, van 9:30 tot 11:00 uur.

Geneeskunde

Klinische Lezingen REFLEX Eén maal in de drie weken een patiëntencasus/presentatie door een Klinische Vakgroep op Randwyck in colloquiumzaal 0.124, van 9:30 tot 11:00 uur.

Geneeskunde

Klinische Lezingen REFLEX Eén maal in de drie weken een patiëntencasus/presentatie door een Klinische Vakgroep op Randwyck in colloquiumzaal 0.124, van 9:30 tot 11:00 uur.

Interne vacatures 157(A) en 158(B)

Bij de FdGW wordt t.b.v. de vakgroep Epidemiologie gevraagd een tweetal: TOEGEVOEGD ONDERZOEKERS full-time (m/v)

Dienst Voorlichting

tan.gov. Aanvang 20.00 uur, toneelacademie, Lenculenstr. 31- 33, toegang gratis. Info: Studium Generale, tel. 887541/ 7540.

Geneeskunde

Klinische Lezingen REFLEX Eén maal in de drie weken een patiëntencasus/presentatie door een Klinische Vakgroep op Randwyck in colloquiumzaal 0.124, van 9:30 tot 11:00 uur.

Geneeskunde

Klinische Lezingen REFLEX Eén maal in de drie weken een patiëntencasus/presentatie door een Klinische Vakgroep op Randwyck in colloquiumzaal 0.124, van 9:30 tot 11:00 uur.

Geneeskunde

Klinische Lezingen REFLEX Eén maal in de drie weken een patiëntencasus/presentatie door een Klinische Vakgroep op Randwyck in colloquiumzaal 0.124, van 9:30 tot 11:00 uur.

Geneeskunde

Klinische Lezingen REFLEX Eén maal in de drie weken een patiëntencasus/presentatie door een Klinische Vakgroep op Randwyck in colloquiumzaal 0.124, van 9:30 tot 11:00 uur.

Geneeskunde

Klinische Lezingen REFLEX Eén maal in de drie weken een patiëntencasus/presentatie door een Klinische Vakgroep op Randwyck in colloquiumzaal 0.124, van 9:30 tot 11:00 uur.

Geneeskunde

Klinische Lezingen REFLEX Eén maal in de drie weken een patiëntencasus/presentatie door een Klinische Vakgroep op Randwyck in colloquiumzaal 0.124, van 9:30 tot 11:00 uur.

Geneeskunde

Klinische Lezingen REFLEX Eén maal in de drie weken een patiëntencasus/presentatie door een Klinische Vakgroep op Randwyck in colloquiumzaal 0.124, van 9:30 tot 11:00 uur.

Geneeskunde

Klinische Lezingen REFLEX Eén maal in de drie weken een patiëntencasus/presentatie door een Klinische Vakgroep op Randwyck in colloquiumzaal 0.124, van 9:30 tot 11:00 uur.

Geneeskunde

Klinische Lezingen REFLEX Eén maal in de drie weken een patiëntencasus/presentatie door een Klinische Vakgroep op Randwyck in colloquiumzaal 0.124, van 9:30 tot 11:00 uur.

Geneeskunde

Klinische Lezingen REFLEX Eén maal in de drie weken een patiëntencasus/presentatie door een Klinische Vakgroep op Randwyck in colloquiumzaal 0.124, van 9:30 tot 11:00 uur.

Geneeskunde

Klinische Lezingen REFLEX Eén maal in de drie weken een patiëntencasus/presentatie door een Klinische Vakgroep op Randwyck in colloquiumzaal 0.124, van 9:30 tot 11:00 uur.

zullen een paar co's vertellen over hun ervaringen in 'buitenlandse' ziekenhuizen. We hopen voor elk continent een bezoeker te hebben. Als je zelf van plan bent om weg te gaan tijdens je co-schappen, kun je je hier alvast wat op de hoogte stellen.

Uitreikingen getuigschriften '90

De uitreikingen van de getuigschriften van de FdG vinden plaats in een bijzondere (openbare) zitting van de Dagelijkse Commissie voor de Examens FdG.

Propaedeuse getuigschriften

Op wo. 19.09.1990 om 14.00 uur (Aula TS53)

Doctoraalgetuigschriften

Op do. 22.03.1990 om 14.00 uur (Stadschouwburg)

Basisartsgetuigschriften

Op do. 22.03.1990 om 15.00 uur (Stadschouwburg)

Medische Antropologie

Interuniversitaire en interfacultaire cursus Medische Antropologie wordt vanaf 30 jan. gegeven aan de UvA, op di. van 11.00 tot 13.30 uur.

Gezondheids-wetenschappen

Herkansing bloktoets 4.1.7 De herkansing voor de bloktoets 4.1.7 zal plaatsvinden op vr. 1 dec. om 08.30 uur in kamer 1000, TS53.

Mondelinge rapportage

Voor de propedeusetraining "Mondelinge rapportage" worden in blok 3 inhaalbijeenkomsten georganiseerd.

Rechts-geleerdheid

Hoorkollege Zakenrecht In het kader van het blok zakenrecht zal M. Tratnik op 5 dec. 14.00 uur Kollegezaal een kollege geven over "Fiducia en bezitloos pandrecht".

Kollektieve nabespreking toets 1.1

Wo. 6 dec. 10.30 uur Kollegezaal zal er een kollektieve nabespreking gehouden worden van de toetsen 1.1.

Kollege Overheid

Wo. 6 dec. 13.00 uur Staarzaal, kollege Overheid.

Kollege Recht, markt en staat

Wo. 6 dec. 15.00 uur Staarzaal, kollege Recht, markt en staat.

Responsiekollege Bedrijf

Wo. 6 dec. 16.00 uur, Kollegezaal, responsiekollege Bedrijf.

Kollege Rechtsgeschiedenis avond-opl.

Wo. 6 dec. 19.00 uur Kollegezaal responsiekollege voor avondstudenten Rechtshandeling door prof. J. Spruit.

Voorbereidend onderzoek

In het kader van het blok Voorbereidend onderzoek in strafzaken zal J. Klifman vr. 8 dec. 13.00 uur Statenzaal een lezing

houden met als onderwerp "De telefoon-tap in strafzaken".

Internationale samenwerking

In het kader van het blok Internationale samenwerking in een Interdependentente Wereld geeft dhr. J. Walkate (Ministerie van Buitenlandse Zaken) een lezing over diepzee-eijnbouw volgens regels van internationaal recht.

Gastkollege Bedrijf

Di. 12 dec. 14.00 uur Kollegezaal zal Mr. J. van Bergen (Océ v.d. Grinten) een gastkollege geven met als onderwerp Jaarrekeningen en aandeelhouders.

Vragenuur rechtshandeling

Di. 12 dec. 20.15 - 20.45 uur praktijk-4 ruimte vragenuur Rechtshandeling avondopleiding.

Kollege Overheid

Wo. 13 dec. 13.00 uur Mabi-bioscoop Kleine Gracht, kollege Overheid.

Kollege Recht, Markt en Staat

Wo. 13 dec. 15.00 uur Mabi-bioscoop (dus niet zoals op het rooster vermeld staat de Staarzaal), hoorkollege Recht, Markt en Staat.

Internationaal recht

Voor het blok Internationaal recht moet verplicht worden aangeschaft: A. Cassese, International law in a divided world, Clarendon Paperbacks, Oxford University Press 1988 (paperback)

Het juridisch actualiteitencollege

Wekelijks zal er op wo. van 12.00 tot 13.00 uur in de collegzaal, zw4 een actualiteitencollege plaatsvinden. Iedereen (dus ook studenten en anderen dan leden van de FdR) kan zich aanmelden (tel. 887067/ 7020) op uiterlijk de maandag voor de wo. waarop men een actualiteitencollege geven wil.

Economie

Toets AO-I De toets administratieve organisatie-I (herhaling) wordt gehouden op vr. 15 dec. van 13.30 tot 16.30 uur. Plaats kamer 0090, TS 53.

Algemene Wetenschappen

Onderzoekscolloquium Lloyd I.s.m. vrouwenstudies (GW) organiseert FdAW op ma. 11 dec. een lezing (met discussie) door Prof.dr. Elisabeth Lloyd (University of California/Berkeley): Bias in Evolutionary Explanations of Human Female Sexuality.

aanpak van de afdeling Systemen en Productie, de heer J. Ruyl, tel. 888509. Salaris: afhankelijk van opleiding en ervaring maximaal f 4.757,— bruto per maand bij een volledige aanstelling (schaal 9 BBRA 1984).

Info: hoofd van de afdeling Systemen en Productie, de heer J. Ruyl, tel. 888509.

al vanaf ca.
f50,- per maand.*

IBM PS/2 zoekt studentenbaantje.

Als student besteed je heel wat uren aan het uitwerken van scripties en werkstukken. Dus hou je weinig tijd over voor leuke dingen.

Daarom kan een professionele PC een behoorlijke steun in de rug zijn. Alleen, als student heb je daar meestal niet genoeg geld voor.

Gelukkig is er nu een fantastische aanbod: een IBM PS/2 Studentenpakket. Een uitgekende samenstelling van hard- en software waarmee je onmiddellijk aan de slag kunt. En dat je desgewenst in termijnen kunt betalen met de studenten-computerlening van de Postbank.

Een IBM PS/2 Studentenpakket is het allernieuwste op PC gebied. Je kunt er voor van alles mee uit de voeten. Met de hulp van bijvoorbeeld

een tekstverwerker of een uitgebreid rekenprogramma. Werkstukken, scripties en grafieken zijn in een mum van tijd klaar en zien er vlekkeloos uit. Toch is er aan zo'n professioneel PS/2 pakket een heel studentvriendelijke betalingsregeling verbonden.

Ga dus snel bij een van de onderstaande IBM dealers kijken of bel even voor een afspraak. Want als je vóór 31 december as. beslist, wordt elk studentenpakket ook nog eens uitgebreid met een gratis IBM muis.

IBM PS/2. Het studentenpakket dat voor je werkt.

 POSTBANK

*Gebaseerd op een doorlopend krediet van f 3.300,- met een theoretische looptijd van 109 maanden; rentetarief 1,04% per maand; effectief 13,2% per jaar (wijzigingen voorbehouden). Tussentijds boetevrij aflossen is mogelijk. De kredietaanvraag dient door de Postbank geaccepteerd te worden.

AMSTERDAM Entré Computer Center, Wibautstraat 114, 020-6652771 · **BODEGRAVEN** InfoProducts Holland BV, Duitslandweg 7, 01726-19346 · **BREDA** GE Fanuc Automation Benelux BV, Druivenstraat 3, 076-783260 · **DEN BOSCH** Miniware BV, Tinnegietstraat 4-6, 073-414755 · **DIEMEN** ARC Automation, Eekholt 2, 020-5697614 · **EINDHOVEN** Reijers Computers BV, p/a Technische Universiteit Eindhoven (Gebouw Rekencentrum, kamer 0.21), Den Dolech 2, 040-444690/474524 · **EMMEN** FT Plus Automatisering, Corn. Houtmanstraat 30, Industrieterreinen, 05910-30600 · **ENSCHEDA** Computer Beheer BV, Stationsplein 4, 053-302050 · **ENSCHEDA** Wellinga Kantoorpartners BV, Steenriet 8, t.o. Universiteit Twente, 053-336565 · **LEEUWARDEN** Bos Automatisering BV, Ouddeelstraat 4, 058-887733 · **LEIDEN** Infotheek Systems BV, Einsteinweg 2, 06-0171 (gratis) · **ROTTERDAM** Kraan Computer Info Center, Weena 152-154, 010-4005800 · **UTRECHT** SCA Computers BV, Savannahweg 67, 030-456611 · **UTRECHT** U14 Information & Services Universitaire PC Shop, Drift 13, 030-394267 · **VEENENDAAL** BusyMation, Automatisering Waardgelder 5, 08385-39456

Samengesteld door Lucia Geurts

Affiches voor mensenrechten

Grafische ontwerpers uit zeventien landen hebben, op uitnodiging van de Franse stichting Artis 89, hun persoonlijke visie gegeven op het begrip "Mensenrechten". Uitgangspunt was de in 1789 verschenen "Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen". De idealen van de Franse revolutie lagen ten grondslag aan deze eerste constitutie van het volk en zijn later door veel staten overgenomen. Ook de tekst van de Universele verklaring van de rechten van de mens, die in 1948 door de Verenigde Naties werd afgekondigd, heeft veel overeenkomsten met de "Déclaration". De affiches zijn eerder dit jaar in het Stedelijk Museum in Amsterdam tentoongesteld onder de titel "1789-1989, Affiches voor mensenrechten". Van vrijdag 1 tot en met 22 december zijn ze te zien in de gangen van de universiteitsbibliotheek, Bonnevandenstraat.

Niet

Het Introconcert door het Kosicke Dy-chové trio uit Tsjecho-Slowakije dat geprogrammeerd was op zaterdag 2 december om 20.30 uur in de muziekschool gaat wegens "onvoorziene omstandigheden" niet door.

Katapult 1

Vrijdagavond 1 december is in jongeren-centrum Fenix, Odasingel 9 in Sittard, een popfestivalletje onder de naam Katapult 1. Aanvang 21 uur. Drie regionale bands treden op. De omroep Limburg maakt opnames van de concerten die later zullen worden uitgezonden in het popmuziekprogramma Vrij Spel, dat zaterdag tusschen 17 en 18 uur de ether ingaat. Volgens muzikkenner en presentator Fons Geraets zijn de formaties, die in Sittard optreden "veelbelovend". Het spits zal worden afgebeten door Free Dirt, een "eigenzinnig" trio (gitaar, bas, drums) uit Geleen, dat eerst onder de naam The Legendary hearts opereerde. Het drietal verwerkt de meest uiteenlopende stijlen in zijn composities. De eigen teksten geven commentaar op de postmoderne tijd.

De middenlimburgse neo-sixties band

Theater

Toekomstmuziek, blijspel van Alan Ayckbourn, Stadsschouwburg, 1 dec.: 20.00 uur.
De vrouw met de theepot, monoloog: Mirjam Sternheim, Podium 't Vervolg, 1 dec.: 20.30 uur.
Limburgs Symphonie Orkest, o.l.v. Roberto Benzi, werken van o.a. Mozart en Schubert, Staargebouw, 1 dec.: 20.00 uur.
Voorronde Amsterdams Kleinkunstfestival, cabaret, theatercafé, 1 + 2 dec.: 23.00 uur.
Riemann Oper, opera van Tom Johnson, Stadsschouwburg, 2 dec.: 20.00 uur.
I Know, I alone, dansgroep Perron 2, Bernarda, Dansgroep Dans Werk Plaats Leeuwarden, Löss Theater, 2 dec.: 20.30 uur.
Een tango aan de Dnepr, cabaret: Bert Visscher, Stadsschouwburg, 7 dec.: 20.00 uur.
Er wordt gestrooid, cabaret-show van Tekspierement met o.a. Jos Brink, Stadsschouwburg Heerlen, 1 t/m 3 dec.: 20.00 uur.
Hongaars Staats Volksdans Ensemble, Stadsschouwburg Heerlen, 4 dec.: 20.00 uur.
Limburgs Symphonie Orkest, o.l.v. Roberto Benzi, werken van o.a. Mozart

All of a doodah treedt als tweede op. Deze vijfmansformatie speelt voornamelijk covers van Amerikaanse en Australische gitaarbands, maar is sinds kort ook eigen werk aan het maken. De afsluitende act van Katapult 1 is Gail of God, een trio uit de Oostelijke Mijnstreek. De basis van hun muziek zijn stotende ritmes van bas en drums. Daar in worden klanken van violen, celli, gitaren en piano's gemixed. De teksten gaan over rituele sex, liefde en de uiterste pijngrens. De toegangsprijs voor deze popavond is vijf gulden.

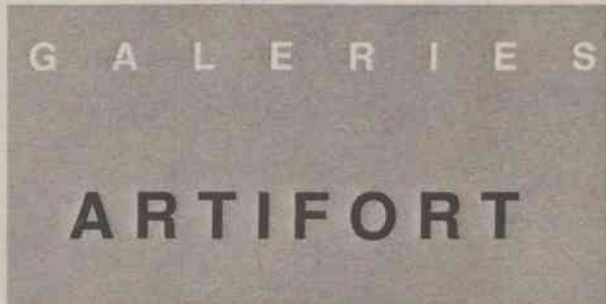
Riemannoper

Op 11 november startte Opera Forum Jong, een tweejarig project voor jonge geschoolde operamuzikanten, zijn tweede seizoen met de Nederlandse première van de Riemannoper van de Amerikaan Tom Johnson. Hij regisseerde de uitvoering zelf. Het is een opera over een opera, met een traditionele opbouw. Vier professoren houden een referaat over de Riemannlexicon, een bijbel voor musicologen. Het publiek is een groep studenten en de schouwburgzaal is de collegezaal. De première was een succes. Zowel NRC als Volkskrant schreven een lovende recensie. Zaterdag 2 december is de Riemannoper te zien de schouwburg Maastricht, aanvang 20 uur.

Koolhaas

Iedere drie jaar reikt de provincie Limburg de Frans Ehrensprijs ter waarde van tienduizend gulden uit aan een Nederlandse auteur. Dit jaar is de prijs toegekend aan Anton Koolhaas voor zijn gehele oeuvre. Zaterdag 9 december wordt hem de prijs overhandigd tijdens een feestelijke bijeenkomst om 15 uur in het Gouvernement. De Frans Ehrensprijs is in 1986 ingesteld als een hommage aan de Limburgse schrijver die leefde van 1857 tot 1935. De prijs wordt afwisselend verleend in de categorieën "essayistisch proza of memoires" of "verhalend proza of poëzie". Koolhaas' werk behoort tot deze laatste categorie. Ter gelegenheid van de prijsuitreiking is door boekhandel de Tribune van 9 tot 16 december een tentoonstelling ingericht in het Gouvernement, gewijd aan het werk en het leven van Koolhaas.

en Schubert, Stadsschouwburg Heerlen, 5 dec.: 20.00 uur.
Jeans II, muziek-, zang- en dansspectakel, Stadsschouwburg Heerlen, 6 dec.: 20.00 uur.
Jaloerieën, komedie van Haye van der Heyden, Stadsschouwburg Heerlen, 7 dec.: 20.00 uur.
Muziek
Lunchconcert, Roeland Gehlen en Joop Gelis, Redoute, 6 dec.: 12.30 uur.
Diversen
Studium Generale, tentoonstelling van affiches voor mensenrechten, universiteitsbibliotheek, Bonnevandenstraat 2. Openingsdagen: ma t/m vr: 9-21 uur. Za: 9-13 uur.
Exposities
Robert Mangold, recente werken, Bonnevandenmuseum, 8 okt. t/m 28 jan. Openingsdagen: di t/m vr 10-17 uur, za + zo 11-17 uur.
Theo Wintels en Roger Scheffers, Galerie Artisant, Grote Gracht 43, Maastricht, 16 nov. t/m 23 dec. Openingsdagen: di t/m za 13.30-17.30 uur.
Marli Hommel, schilderijen, en **Maurice Brams**, sculpturen in marmer en brons, Galerie De Keerder Kunstkamer, Kerkstraat 10 Cadier en Keer, 24 nov. t/m 31 dec. Openingsdagen: do 15-

Als je op maandag een knagende honger naar een stukje galerie-kunst hebt is dit niet te stillen, dinsdag nauwelijks en woensdagmorgen mondjesmaat. Galeriesturen zijn vrijwel allemaal aan het begin van de week gesloten. Blijkbaar leveren die dagen te weinig op. Jammer voor degenen die toevallig tijd en zin hebben om maandag, dinsdag of woensdag een galerie te bezoeken. Lastig ook voor een journaliste die de kolommen van een cultuurpagina moet vullen en in het weekend te horen krijgt dat een geplande galeriehouder geveld is door de griep. Even een afspraak maken met een andere kandidaat is er niet bij. Telefoonbeantwoorders met opgewekte stemmen vertellen, al dan niet meertalig, dat de galerie gesloten is. De enkeling die de telefoon wel opneemt heeft toevallig net het besluit genomen met de galerie te stoppen, verkoopt alleen nog maar eigen werk of zit midden in een verbouwing. Misschien kan Artifort uitkomst bieden. Deze geavanceerde Maastrichtse meubelfabrikant staat bekend om zijn steun aan kunst en cultuur. Zo zijn de toonzalen in de keldergewelven het decor geweest voor een toneelvoorstelling en zijn in de nieuwe toonzaal aan de Anna-laan regelmatig exposities, al dan niet georganiseerd in samenwerking met een plaatselijke galerie. De tentoongestelde kunst is ook te koop. Artifort lijkt op een echte galerie en is in elk geval iedere dag open.

Helaas niet lang meer. In januari gaat Artifort zijn expositie-activiteiten stoppen. "Het kost teveel tijd", aldus Monique Wagemans, woordvoester van Artifort. Jammer, want de kunst die de kale panelen van de toonzaal vult, is over het algemeen best de moeite waard.

Op het ogenblik hangen er schilderijen en tekeningen van Frits van der Zander. Hij werd in 1947 in Schinveld geboren en kreeg zijn opleiding aan de Stadsacademie en de Jan van Academie in Maastricht. Galeriehouder Frans Wolfs noemde hem een van zijn "lievelingen" (Observant 9). Wolfs heeft de Artifort-expositie mede georganiseerd en bovendien het initiatief genomen tot het uitgeven van een monografie over Van der Zander in de serie cahiers van Stichting Manutius. De expositie heeft de titel "Genius loci II, etherische landmeetkunde". Genius loci was in oude tijden de aanduiding van de godheid aan wie een bepaalde plek gewijd was, de geest van de plaats. Voor Van der Zander is dat de geest van zijn eigen domein, van "Huis, tuin en kosmos", zoals Maarten Beks in de monografie schrijft. Zijn landmeetkunde leidt niet tot strakke geometrische precisie, geeft geen blauwdruk van de werkelijkheid. Zij is "esoterisch", geheimnisvol, niet dodelijk reproductief maar prikkelend. Het werk roept het gevoel op wat ik heb in een oud bos of een winterse polder: een melancholiek verlangen naar het onzichtbare dat aanwezig is.

Frits van der Zander: Vertikaal landschap uit de serie Genius Loci II

De grote, donkere schilderijen, waarin aardse tinten overheersen en op het eerste gezicht vooral de stevige verticale lijnen opvallen, nodigen uit tot stilstaan, kijken, ontdekken. Het is als bij een sterrenhemel: pas langzaam zien je ogen de rijke nuances in tinten, lijnen, sfeer, word je de verrassing van een contrast gewaar. Beks doet in de monografie een poging Van der Zanders kunst te plaatsen. Hij wil hem niet typeren als een "abstracte schilder, die hier en daar een ontcijferbaar spoor inbouwt" als wegwijzer. Dat zou al te simpel zijn en doet geen recht aan de kunstenaar. Ik ben het met Beks eens als hij verderop schrijft "Ik denk dat hij zich...liever beroept op Picasso, die zichzelf kwalificeerde als een zoekter naar onbegrijpelijke werkelijkheid in een woestijn van ordelijke begrippen..." Ach wat! Van der Zander moet je niet willen verklaren. Je moet hem gewoon ondergaan.

Lucia Geurts

Genius Loci II, Frits van der Zander, Artifort, Annalaan 23. Tot en met 6 januari 1990.

Rulkens, mixed media's, Jo Schoenmakers, Majo de Vries, keramiek, Galerie de Sauveur, Dorpstraat 21, Ulestraten, 11 sept. t/m 18 dec. Open: do t/m zo 2-5 uur en op afspraak.
Hidden Curricula, tentoonstelling kunstenaarsinitiatief, Peter Cox, Ton Franssen, Erik J. de Jong, Perroengalerie, Vrijthof 35, 11 nov. t/m 9 dec. Open: wo t/m za 13-18 uur.
Paul Bartels, o.a. Figurations Disparantes Décensurés, Kunstcentrum Simer, Bogaardenstraat 40B, Maastricht, 10 nov. t/m 12 dec. Openingsdagen: di t/m za 13.30-18 uur.
Jan Martens, schilderijen, Gemeentemuseum Roermond, Andersonweg 4, Roermond, 18 nov. t/m 7 jan. Openingsdagen: di t/m vr: 11-17 uur, za, zo + 26 dec.: 14-17 uur.
Vierentwintig kunstenaars van de Jan van Eyck Akademie, Dominikanerkerk, 25 nov. t/m 8 dec. Openingsdagen: 12-17 uur, behalve maandag.
Expositie, in het kader van de viering van 150 jaar samenwerking tussen de beide Limburgen, Gouvernement Maastricht, 20 nov. t/m 15 dec. Openingsdagen: werkdagen 9-17 uur.

Film

Speelweek 1 t/m 7 december

Filmhuis Lumière, Bogaardenstraat 40b

Yaaba: 20.00 uur
Salò: 21.00 uur, 1 t/m 3 dec.
Ned. korte films: 21.00 uur: 4-5 dec.: Vuur, Rijdende psychiater, Alaska.
Ned. korte films: 21.00 uur: 6-7 dec.: Bijlmer bloemen, Slaapkamer, Beeld van een kind.
Yaaba: 22.00 uur

Mabi, Kleine Gracht 24a

Sea of Love, dag. om 20.30 uur. Vr t/m zo om 14.30 + 18.15 uur. Wo ook om 14.30 uur.
Parenthood, dag. om 21.00 uur. Vr t/m zo 14.30 + 18.15 uur. Wo ook om 14.30 uur.
Mistic Pizza, dag. om 21.00 uur. Vr om 14.30 + 18.30 uur. Za, zo om 18.30 uur.
See no evil, hear no evil, dag. om 21.00 uur. Vr t/m zo 14.30 + 18.15 uur. Wo om 14.30 uur.

Cinema Palace, Wyckerbrugstr. 1

Indiana Jones and the last crusade, dag. om 18.00 + 21.00 uur. Za, zo + wo ook om 14.15 uur.
De kassiere, dag. om 18.30 + 21.15 uur.
K-9, dag. om 18.30 + 21.15 uur. Za, zo + wo ook om 14.30 uur.

Verlegen

Als U zo'n beetje een regelmatige lezeres bent van deze rubriek zult U misschien de indruk hebben als zou ik een nogal krachtige en assertieve vrouw zijn.

Tenslotte kinkel ik kerels van hun racefiets en ga ik met geopend vizier het gevecht aan met Berlijnse motorpotten. Bovendien geeft het taalgebruik in deze column geen aanleiding om van mij enige slappigheid te verwachten.

Welnu, surprise, surprise: ik beschik over een aantal aandoeningen waar een doorsnede geestelijk gezondheidskundige eerst eens twee blokken en vijf trainingen (en dat alles hevig probleemgestuurd!) op moet studeren alvorens ook maar een nâgelrandje onder de algehele engigheid te krijgen.

In het algemeen ben ik bijvoorbeeld reusachtig anthropofoob (mensenschuw, dus). Bah, wat zijn mensen een gekke en onvoorspelbare types. Sommigen krijgen zomaar opeens de neiging om verliefd op je te worden, terwijl anderen zich juist weer in stinkende steegjes ophouden om je strot af te snijden. Er valt geen pijl op te trekken. Het is dus maar beter om, zolang de mogelijkheid bestaat, je verre te houden van die humanoïde wezens (zou Spock zeggen).

Een afgeleide angst is natuurlijk mijn fonofobie. De telefoon is vanzelfsprekend zo'n beetje de engste uitvinding sinds het wiel. Een volstrékt tegennatuurlijke wijze van communiceren is dat gesnater door zo'n stuk plastic heen. Ik val wel eens van verbijstering in onmacht als ik bemerk dat mensen, collega's, vrienden, die ik toch verder geheel evenwichtige en redelijk normale mensen vind, doodgemakkelijk een uur zitten te kwekken in die kunststoffen banaan en vervolgens glashard beweren dat ze weer 'bij' zijn. Nou moe! Hoe kan dat toch? Ze hebben de hele sensatie van een full-scale communicatieproces gemist (grimassen, handbewegingen, subtiel geknipper met ogen, krullen van tenen, wapperen van wimpers, afscheiding van feromonen, het muskusluchtje dat zo tussen twee mensen kan hangen, spettertjes spuug die ontweken dienen te worden, ga maar zo door). Maar enfin, U zult uit de bekentenis van mijn anthropofobie al wel doorhebben dat ik überhaupt niet veel ophef met communicatie.

Dat is wel eens vervelend, toegegeven. Vooral in situaties waar ikzêlf onredelijk wordt, verliefd bijvoorbeeld, of iemand 's de buikholte zou willen openrijten (wat goddank nog nooit is voorgekomen). Zo zag ik drie weken geleden op een feest de allermooiste vrouw van de wereld. Ik geloof dat zij mij ook zag, want we hebben over een afstand van vier meter en tientallen hoofden wel een uur naar elkaar staan staren. Kent U misschien dat gevoel? Het klamme zweet uit tot dan toe onbekende porieën, een hartetriller als een hoge C, nekharen overeind, onregelmatige ademhaling.

Andere aanwezigende herkenden de symptomen en rieden mij 'ns naar de dame in kwestie toe te lopen en een potje te gaan staan communiceren. Ja zeg, dank je de koekoek! Zomaar in het wilde weg zeker.

Twee uur, twee-en-dertig minuten en tenminste dertien seconden heb ik om haar heen gecirkeld. Toen was het feest afgelopen.

Eva

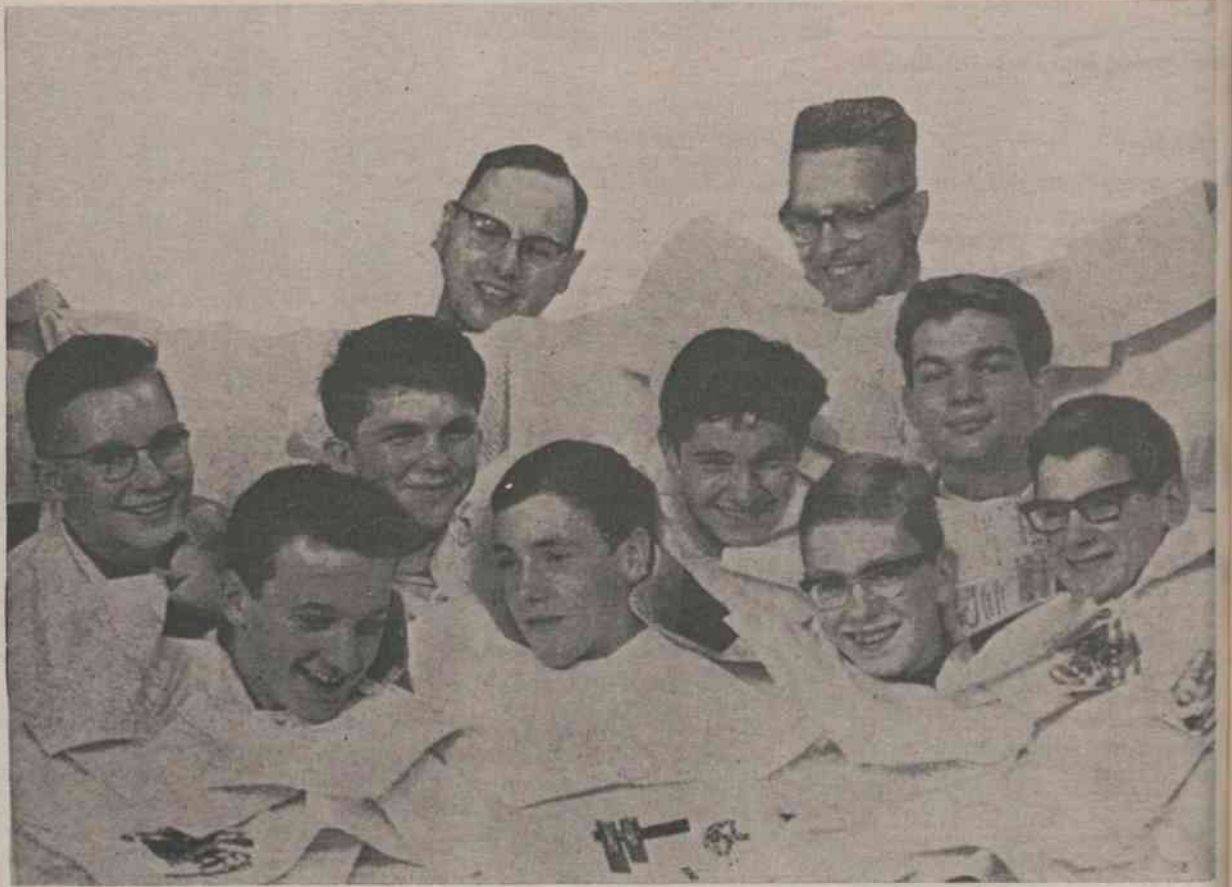
Aan elke dichter(es)

liegen mag,
want woorden zijn woorden:
laat ze vliegen, lopen kruipen,
zingen, fluiten;
doe maar wat je wilt.
rijmen?
woorden lijmen
met slijm, door dik en dun?

eigenlijk, mag liegen niet helemaal;
eigenlijk helemaal niet!

Jo Ritzen

(uit 'Binden en Bouwen' juni 1963)

Jo Ritzen (rechts beneden op de foto) op 17-jarige leeftijd als lid van de redactie van 'Binden en Bouwen', het schoolblad van het Bernardinuscollege in Heerlen.

JO DE BOLLEBOOS

"Jo Ritzen.....Ritzen. En die heeft hier op school gezeten?" Directeur Leentjens van de Tarcisius Basisschool ('lagere school' heette dat vroeger) uit Heerlen reageert verbaasd. "Wanneer is dat dan wel geweest?" Na wat spuurwerk blijkt dat Joseph Maria Ritzen, sinds enkele weken minister van onderwijs en wetenschappen, van 1955 tot '57 op zijn school zat. Jo, leerling nummer 38, zat in een echte 'baby-boom' klas. Welgeteld 48 jongetjes werden dag-in dag-uit in het klaslokaal aan de Heerlense Aarweg geperst.

Leentjens: "Jo was een voorbeeldige leerling. Zijn punten lagen gemiddeld boven de acht. In declamatie was hij zonder meer heel goed." Hij somt wat punten op: een monotone opeenvolging van achten, negens en tiens. Aan het einde van de zesde klas kreeg Jo dan ook het advies naar het Gymnasium te gaan.

bericht uit Maastricht

Het werd het Gymnasium van het Bernardinus-College in Heerlen. Logisch, want dat was het enige Katholieke Gymnasium in de wijde omgeving. Het Gymnasium was toen, zoals een oud-leraar het omschrijft, "een goeie school waar de betere leerling op zat. Het was een ouderwets klassiek Gym, met leraren die persoonlijkheden waren." Een van die persoonlijkheden is Pater Frans van der Schoot, leraar klassieke talen. Hij kan zich Jo nog goed voor de geest halen: "Het is natuurlijk lang geleden, maar ik herinner me Jo als een spits jongetje, zeer actief en een goed en sympathiek student. Hij deed veel aan buitenschoolse activiteiten, zoals het schoolblad 'Binden en Bouwen'. Hij zat daar onder andere een tijd met Thijs Wöltgens (nu fractievoorzitter van de PvdA in de Tweede Kamer) in de redactie. Ook speelde hij ooit nog eens in de treurklucht 'Bloed en Liefde' van Godfried Bomans. Dat was prachtig. Drie dagen voor de uitvoering werd een van de hoofdrolspelers ziek en ik heb toen voor die persoon in moeten vallen. Ha ha ha. Dat is Jo ook nooit vergeten." Ook Frits Horck, oud-klasgenoot van Jo weet het nog precies. "Jo speelde Jacoba van Beieren, als ik 't me goed herinner, ik speelde Boudewijn en Van der Schoot was Philips. Het was een goeie sfeer, ik geloof dat we dat stuk zelfs 'n keer of twee hebben opgevoerd."

In de exemplaren van Binden en Bouwen uit de 'early-sixties' duikt de naam Ritzen regelmatig op. Als mede-redactielid, verslaggever en dichter. Begin 1963 verzucht hij in de 'Maandfilm', een overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen uit de voorbije maanden: "Maandag 14 januari. Het schoolbestuur (leerlingenraad) doet een nieuwe aanval op de directieket. Dit keer met succes, want we krijgen een middag ijsvrij! 100 volle minuten ijsvrij! Eindelijk eens genoeg tijd om je huiswerk af te krijgen. Heerlijk!!!" Inderdaad een voorbeeldige leerling. Van zijn hand zijn ook enkele gedichten, die tussen 1961 en 1963 in het schoolblad verschenen. Echt leuk is het gedicht 'Aan elke dichter(es)', waarin Jo z'n mening geeft over 'liegen'.

Frits Horck: "Laten we hopen dat Jo de tweede, en niet de eerste strofe in praktijk brengt in Den Haag." Op een foto uit Binden en Bouwen van oktober 1962 zie je helemaal rechts met de bril en de tanden, de gymnasiast Jo Ritzen samen met andere redactieleden van het schoolblad te zien.

Jo was ook actief in de 'Akademie', de debaterende club van het Bernardinus-College. De 'debaters' kregen lezingen en er werd gediscussieerd, waarbij de onderwerpen varieerden van de fotografie tot het onderwijs (!). Jo schreef daar dan in Binden en Bouwen een verslagje over.

Kunstenaar en oud-tekenleraar Fonville (de naam roept associaties met Gauguin en een goeie fles Bordeaux op) herinnert zich Jo als een "vrij mager jongetje". Fonville: "Hij kon redelijk tekenen, maar voor mij was hij meer 'n gemiddelde, 'n zeventje. Hij was toch sterker in de andere vakken." Maar ook in gymnastiek was Jo nu niet direct de beste. Het verhaal dat de wat slimmere medescholier met hoge punten voor de leervakken in de gymnastiekles enigzins houderig is, komt ook in het geval van Jo Ritzen om de hoek loeren. Tenminste wanneer we enkele van z'n oud-klasgenoten mogen geloven. Oud-klasgenoot en klassevertegenwoordiger van 6 Gym-β, Jo Paffen: "Hij was zeker niet zo goed in sport als in de rest, zelfs enigzins a-sportief. Verder was hij eigenlijk het pientere jongetje van de klas. Het type dat de sommen niet op de normale manier maakte, maar veel ingewikkelder, om dan natuurlijk toch op dezelfde uitkomst uit te komen. Zo stond wiskundeleraar Cobben 'ns 'n som te werken op het bord en kwam Jo naar voren om zijn uitwerking te laten zien. Cobben stond daar vertwijfeld te kijken. Hij kon 't even niet volgen." Wiskundeleraar Cobben zelf: "Hij heeft zich briljant ontwikkeld, al was hij in de jaren dat ik hem zag geen ècht opvallende leerling. Zijn intellectuele kwaliteiten spraken natuurlijk die jaren ook al. Ik vond hem bijzonder sympathiek." Ook Frits Horck denkt erover: "Jo had gevoel voor humor, maar hij was zeker geen gangmaker. Hij was extrovert. Hij heeft weinig op de gang gestaan. Ik en Buytendijk ('n ander schoolkameraad) bijvoorbeeld zijn zelfs 'n keer van school gestuurd. Jo kon w altijd zo smakelijk lachen, met diezelfde kuif die 'ie nu nog heeft, ja ja. Ik weet nog dat ik altijd bij Jo spiekte. Die legde dan niet z'n arm over z'n werk of zo, maar liet 't genadelijk toe. Maar die jongen die naast 'm zat, Wim Gielen, die liet dat niet toe, dat weet ik nog. Die twee -Wim en Jo- dat waren de slimmertjes van de klas."

Overigens hebben niet alle oud-klasgenoten een even sterk geheugen wanneer het om de versbakken minister gaat. Loek van Birgelen kent geen Jo Ritzen, althans niet voor de vuist weg: "D'r Jo Ritse? Deë kin ich mich neet herinnere, neë, wat de deë dan noe, deë Ritse? Minister? Neë, ich kin 'm mich neet herinnere, sorry." Thijs Wöltgens, die op Gym zat, kan hij zich wèl nog herinneren: "Joa, deë zoot e j boave mich. Deë kos neet ins réekene, ha ha ha!" Leraar Cobben over de politieke toekomst van Jo: "Ik heb geen partijkaart, maar denk dat het ministerschap bij hem in goede handen is, al ervaar ik enig jeug enthousiasme. Hij moet uitkijken dat hij de kous niet op zijn kop krijgt."

Jean Dohmen